

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jul i Nordsjælland

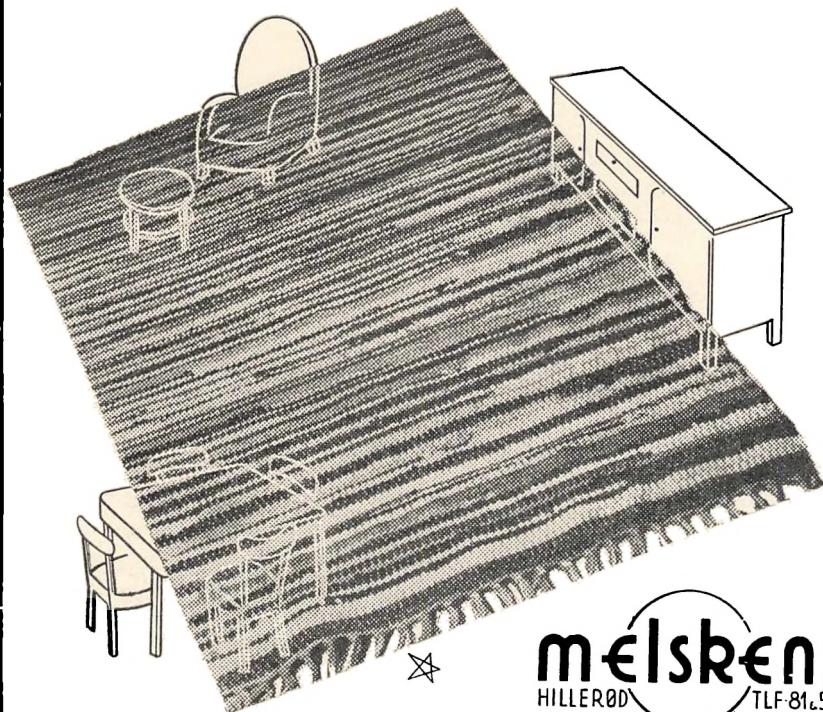
Erik Grilsgaard '48

8. Aargang

Udgivet af
Erland Grilsgaard og Erik Grilsgaard

Julen 1948

TÆPPER ✧ LØBERE ✧ GARDINER ✧ MØBELSTOF

Allæg vor Tæppeafdeling et Besøg. Skulde det vise sig, at det, De søger, ikke er paa Lager i Øjeblikket, saa lad os tale om det, for der kommer daagliq nye og gode Ting frem.

Da vi forhandler Tæpper og Løbere fra de største udenlandske og indenlandske Fabriker, kan vi altid give Dem et fordelagtigt Tilbud.

melskens
HILLERØD TLF. 81.555

Nordsjællands største Tæppelager!

GULD

SØLV

PLET

BRONZE

E. Eriksen Køie

OPTIKER, URMAGER OG GULDSMED

HILLERØD TELEFON 266

JUL
I
NORDSJÆLLAND

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1948

HILLERØD
C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
OSWALD TERKELSEN

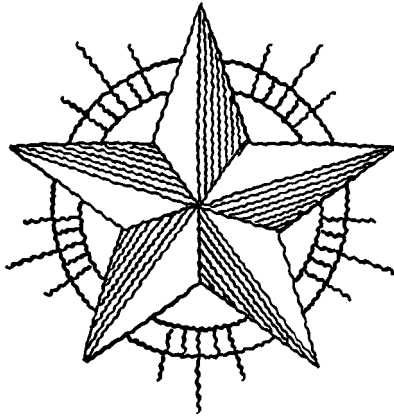
INDHOLD

	Side
De hellige tre Konger	3
Skoleminder fra Frederiksborg. Af Axel Gottlieb	4
Jul paa Sorgenfri hos Prins Knud og Prinsesse Caroline-Mathilde. Af Hendes kongelige Højhed Prinsesse Caroline-Mathilde	5
Frederik den Andens Lystslotte i Nordsjælland. Af Borella-Hansen	7
Hornsherred — Landsdelen med den mangeartede Charme. Af Jørgen Kortzau Hansen	8
H. C. Andersens Trængselstid i Helsingør. Af Harry Ditlev	12
To Halsnæspræster, der kunde mane, og Kregmepræsten, der blev begravet to Gange. Af Erland Gribso	13
Julenissens Avislæsning	16
Fra Slangerup omkring Aarhundredskiftet. Af Anker Mørck	18
Elterår i Nordsjælland. Af Mogens Garde	20
Egnen omkring Skodsborg, Vedbæk og Trørød for 50 Aar siden. Af E. Jersing	22
»Kongens Zigeunere« fra Fredensborg. Af Maurus Gitano	25
Nordsjællandske Skæmtesprog (Tegninger: Brostrøm)	28
En Digter og den nordsjællandske Natur. Af Johs. Møller	30
Skikkelser og Skæbner fra en nordsjællandsk Møllegaard. Af Marie Karlsen	33
Færgelunden ved Frederikssund. Af Axel Th. Harck	36
Ballade-Ludvig . . . og andre fra Fiolgade i Helsingør. Af Sv. Thomsen.	38
Den forsvundne Pavillon Tuxens Minde i Sonnerup Skov. Af Erland Gribso.	40
Historien om en Træstub i Tisvilde. Ved Morten Wiberg	41
Hos Vogteren mellem Øresund og Kattegat. Af Leif Plenov	43
Tidsfordriv til Juledagene. Præmiekonkurrencer	46

Forsidebilledet: Selsø Hovedbygning.
(Tegning af Erik Gribso.)

Selsø — den hvide Dames ensomme Slot

Selsø Slot i Hornsherred er bygget i 1570'erne. I den ubeboede Hovedbygning staar Møblerne urørte og samler Støv, og kostbare Malerier malet af den hollandske Mester Heinrich Krock hænger paa Væggene. I Bygningens nordøstlige Hjørne har efter Overleveringen den hvide Dame sin Gang. En af Slotsfruerne skal have dræbt sin Mand og kastet ham ud i Voldgraven . . og en Nat, da hun ikke kunde faa Ro i Sjælen, kastede hun sig selv i det sorte Vand. Fra samme Nu begyndte Spøgeriet. Heller ikke da Baron Magnus von Plessen i 1943 blev gift med den svenske Grevinde Ulla Lewenhaupt Claestorp, blev Tornerose-Idyllen brudt, Ægteparret tog Ophold paa Lindholm. Efter Baron Plessens Død er Selsø sammen med hans øvrige Besiddelser blevet Genstand for offentlig Debat . . . fordi to seksaarige tyske Slægtninge har arvet Godserne. Vi henviser iøvrigt til Artiklen inde i Hæftet om Hornsherred.

De hellige tre Konger.

De hellige tre Konger eller „de vise Mænd fra Østerland“ nævnes hos Matthæus i det andet Kapitel, men den engelske Kirkehistoriker Beda, som levede for 1200 Aar siden, er den første, der har Navne paa dem: Kaspar, Melkior og Baltsasar.

Kaspar er vistnok et persisk Navn, der betyder „Skatmester“. I Middelalderen blev „de vise Mænd“ kaldt Konger. Kaspar, mente man, var „Konge af Persien“, og gamle Kalkmalerier viser ham som en Mand paa omkring de 60.

Melkior er et hebraisk Navn, men hvad det betyder, er man ikke klar over. Melkior nævnes som „Konge af Nubien“, d. v. s. Landet omkring Nilens mellemste Løb mellem Ægypten mod Nord og Sudan mod Syd. Han var rødbrun og ca. 40 Aar gammel.

Baltsasar, en ung, kulsort Neger paa en Snes Aar, førte Titlen „Konge af Saba“ og var fra Sydarabien. Navnet er enten babylonisk eller hebraisk.

„De tre Vise“ begav sig som bekendt paa Rejse for at finde det Sted, hvor en nyopdukket stor Stjerne, Julestjernen, syntes at staa stille — og Vejen førte til Bethlehem i Judæa.

Bag Beretningen fortøner der sig maaske en Begivenhed i Himmelummet, som har gjort stærkt Indtryk paa alle, der oplevede den. Vore Dages Astronomer kan nemlig berette, at der omtrent paa den Tid, der her er Tale om, skete det mærkelige, at de tre store Planeter Jupiter, Mars og Saturn mødtes og straaledes som en vældig tredobbelt Stjerne. Der er 800 Aar mellem hver Gang, det sker. Ingen, der var Vidne til Naturfænomenet, havde altsaa set noget saa fantastisk tidligere — —.

For de hellige tre Konger saavel som for alle andre var det et Under, der skete. Et Under? Naar den store Stjernes Opdukkelse paa Himmelbuen havde en „naturlig“ Forklaring?

Ja, for „Jærtegn og Undere sker ikke i Strid med Naturen, men i Strid med det, som Mennesker kender til Naturen“. Trods al vor Viden:

*„Hvor var du eller jeg den Gang,
da Lys blev født i Mørke!
Kan vi Stjernernes Morgensang,
og har mod Gud vi Styrke?“*

(N. F. S. Grundtvig.)

De hellige tre Kongers Dag er den 6. Januar, men den fejres ikke mere her i Landet som Helligdag. Oprindeligt holdt man Epifaniefesten den 6. Januar, men den afløstes af en Fest for Hedningemissionen, da man regnede de hellige tre Konger for Repræsentanter for de troende Hedninger.

Mellem Hellig tre Konger og Paaske kan der højst være 6 Søndage foruden de to Søndage, der hedder Septuagesima og Sexagesima. Det afhænger af, om Paasken falder tidligt eller sent, hvor mange af de seks Søndage efter Hellig tre Konger, der fejres. Septuagesima betyder „den halvfjerdsindstyvende“, Sexagesima „den tresindstyvende“. Omtrent saa mange Dage er der til Paaske.

Hellig tre Kongerstiden er Julens Efterklang — „Julen varer lige til Paaske“.

SKOLEMINDER FRA FREDERIKSBORG

Af Axel Gottlieb

..Lyse og graa Barndoms minder fra Chr. den Fjerdes gamle Skole, af Læge Axel Gottlieb, Frederiksværk.

JEG rejser gennem Rum og Tid,
om muligt naa jeg kan
fra Dagligdagens Kamp og Strid
og Verdens Ufred, Nag og Nid
til Barndomstidens Land.

Min Barndoms Hjemsted var den lille By,
hvor Slottet rejser sig med røde Mure
af Søen og i lune Skoves Ly,
et yndet Maal for Sommercykleture,
med Skolen, stiftet af Kong Christian
og gemmende paa graa og lyse Minder;
fra Nutids Hjemegn fjernt jeg øjne kan
i Horizonten Barndomsslottets Tinder.

Jeg mindes Tidens Sorg og Fryd endnu,
og Livet havde baade Kamp og Møje,
men vi forskaanedes for Krigens Gru,
som Barnesindet nu maa daglig døje;
der var Respekt for Landets Lov og Ret,
og onde Magter holdtes dog i Ave,
kun lidt vi aned', Verden var saa slet
og skulde komme snart komplet af Lave.

Vor lærde Skole var som Skoler flest,
velsagtens hverken værre eller bedre,
jeg tror, vi haded' den til Tider mest,
men respekterede dens vise Fædre;
de var jo nødt til deres Terperi,
— at gøre det med Aand er faa kun givet —
og derfor fandt vi os taalmodigt i
at lære for Examen mer end Livet.

Det fik vi lært i vores Skoletid:
at tyde Kammeratskabslovens Runer
og kæmpe samlede i Klassens Strid
mod Lærerstandens Tyranni og Luner;
det laveste var os Angiveri,
og derfor i en noget pinlig Sag,
som en Elev var impliceret i,
selv Rektor hentede' sig et Nederlag.

Min første Rektor alderstegen var,
lidt krum, med hvide Haar og rare Øjne,
med Værdighed han »Diplomaten« bar,
og nærved ham man glemte sine Løgne;
den anden var en klog, lidt kantet Lærd,
og populær var han i min Tid ikke,
naar man er vant til Frihed, er det svært
at maatte Tvangens bitre Bæger drikke.

Som Børn vi lærte kende Friheds Værd,
umistelig for os som Luft at aande,
men under fremmed og barbarisk Færd
vi maatte os som mange andre vaande;
da Kampen kom mod Vold og Tyranni,
der grumt sig glædede ved andres Liden,
den bragte ogsaa os i Raseri
og vore unge aktivt ind i Striden.

JUL PAA SORGENFRI

HOS PRINS KNUD OG PRINSESSE CAROLINE-MATHILDE

Af

Prinsesse Caroline-Mathilde.

Hendes kongelige Højhed Prinsesse Caroline-Mathilde fortæller her om Julen paa Sorgenfri.

JULEN PAA SORGENFRI hos os begynder allerede først i December. Vi tager fat i god Tid med Forberedelserne, dels fordi det er det mest praktiske, dels fordi det er hyggeligt med Juleforberedelser, det giver saadan en smuk Stemning over Hjemmet, og dels — og ikke mindst — fordi Børnene presser paa for at komme i Gang med Julestadsen. Vi har Julepynten fra al den Tid, vi har været gift, liggende i Kasser, som Aar efter Aar tages frem til Eftersyn og Reparation, saa snart der staar December paa Kalenderen i min Mands Stue.

Ved det store Bord i Spisestuen sidder vi paa Rad og Række om Aftenen og gennemgaar Tingene Stykke for Stykke, indtil alt, ogsaa de nye Kurve og Kræmmerhuse, Hjerter og Net, der skal laves, er i Orden.

Hvert af Børnene har sin specielle Ting paa Juletræet, Smaating, der gaar igen fra Jul til Jul, og som anbringes paa særlig fremtrædende Pladser mellem de grønne Grene.

Elisabeth har et lille, nydeligt Fuglebur med to smaa, gule Kanarifugle af Glas, Ingolf har en Trompet, og Christians »private« Ting paa Træet er en rød Nissemand. Det er Sager, der holdes meget Hævd over, og som vækker stor Gensynsglæde hos Børnene hvert Aar, naar de dukker frem af Julestadskassen.

Dagene før Jul gaar hurtigt, synes vi voksne, men alt for langsomt for Børnene. »Er det dog ikke snart Jul, Mor!« siger Christian Gang paa Gang. Det hjælper, naar vi tager fat paa Julebagningen. Saa faar Børnene hver sin Klat Dejg, og saa gaar det løs med brune Kager og Klejner.

Lille Juleaften pyntes Juletræet af min Mand og mig, og de to største af Børnene faar Lov til at være med.

Og saa kommer selve Juleaftensdag, hvor vi om Formiddagen samler alle Gavepakkerne paa en Sofa i min Mands Stue. Spændingen er naturligvis stor hos Børnene og saamænd ogsaa hos os andre. Det er dejligt at kunne give sig hen i Julestemningen, naar hele Huset dufter af brune Kager, Julemad og Gran, naar Sneen ligger tæt ude i Parken og — ja, naar man kan sige: »I Aften er det Juleaften!«

Prinsesse Caroline-Mathilde med Børnene Ingolf, Elisabeth og Christian ordner Julestadsen.

Prins Ingolf, Prins Christian og Prinsesse Elisabeth med deres Yndlingsting til Juletræet.

Hos os har vi den Skik, at hvert af Børnene faar udleveret een Pakke allerede om Formiddagen. Den faar de Lov til at lukke op — som en Forsmag paa, hvad der vil komme om Aftenen.

Vi plejer Juleaftensdag at samles til Frokost hos min Svigermor, Dronning Alexandrine, paa Amalienborg. Den 24. December er jo Dronning Alexandrines Fødselsdag. Børnene er naturligvis ogsaa med. Om Eftermiddagen kom Dronningen saa ud til Lyngby — inden Kongeparrets egen Jul paa Amalienborg — og gik i Kirke til Juleaftensgudstjeneste sammen med os.

Juleaften begynder med Juletræ i Personalets Spisestue. Det har vi pyntet Lille Juleaften, naar vi var færdige med at pynte vort eget. Sammen med Børnene gaar min Mand og jeg derned og ønsker glædelig Jul, min Mand holder en lille Tale, og der uddeles Gaver.

Vor eget Juletræ staar i Dagligstuen, hvor ogsaa

Gavepakkerne og Juleposten nu er blevet bragt ind. De sidste syv Aar har der hvert Aar mellem Pakkerne været en med »Jul i Nordsjælland« fra Dronning Alexandrine. Det er ligefrem blevet en Tradition, for som Dronningen siger: »Siden I er blevet Egelundsfolk, hører »Jul i Nordsjælland« til paa jeres Julebord!« Det synes vi ogsaa selv.

Det er min Mand, der tænder Træet — selv har jeg nok at gøre med at dæmpe Børnenes Utaalmodighed — og saa slaas Døren op for det straalende Træ!

»Nu er det da rigtig Jul, ikke Far, ikke Mor?«

Jo, nu er det Jul!

☆

Naar Lysene er slukket paa Juletræet, bliver der en lille Pause. Børnene leger med deres Gaver, og Personalet spiser.

Først Klokkeren 19 spiser vi selv. De senere Aars Vanskeligheder med at skaffe Risengryn er vi kommet let over, for min Mand bryder sig ikke om Risengrød, Børnene forøvrigt heller ikke. Julemaden hos os bestaar gerne af Flæskesteg med Rødkaal og til sidst en Dessert.

Efter at vi har spist, leger Børnene videre med deres Ting. Det foregaar gerne paa Gulvet, for Plads maa der til, naar saa meget nyt skal prøves og ses ordentligt efter i Sømmene.

Min Mand og jeg gaar saa Juleposten igennem. Der er hvert Aar en Masse Kort og Breve fra nær og fjern, som vi sidder og hygger os med.

Tidligere tog vi hver Juleaften Klokkeren 21 ind paa Amalienborg, hvor hele Familien samledes hos Kongen og Dronningen, mine Svigerforældre altsaa. Krigen og Kong Christians Død ændrede vore Juletraditioner paa dette Punkt.

Prins Ingolf, Prinsesse Elisabeth og Prins Christian.

FREDERIK DEN ANDENS LYSTSLOTTE I NORDSJÆLLAND

BADSTUEN VED FREDERIKSBORG BURDE AABNES FOR PUBLIKUM

Af Borella-Hansen

Forfatteren, Snedkermester Borella-Hansen, Hillerød, skildrer Middelalderens og Renæssancens mærkelige Begreber om Hygiejne, og Resultatet: de kongelige Lysthuse og Slotte i Nordsjælland.

DET er ikke til at undres over, at Pest og Kolera i gamle Dage saa at sige fuldstændigt kunde udrydde hele Byers Befolkning, naar man tænker paa de mærkelige Begreber om Hygiejne, som raadede i Europa op gennem hele Middelalderen og Renæssancen.

I Byerne brugtes Gaderne simpelthen som Møddinger, og Husenes Afløb fra »Hemmelighederne« førtes lige ud paa Gaderne, hvorfor der, særlig i Sommer-tiden, stod en kvælende Stank over Byerne.

Paa Slotte og Herregaarde var det ofte Skik at indrette en stor Grube under Gulvet i den største Sal og saa lede Afløbene fra Hemmelighederne hertil.

Et Bevis for, at dette virkelig fandt Sted, har man i en Beretning om en grufuld Ulykke, der indtraf paa Kejserslottet i Erfurt i Aaret 1183. Kejser Frederik Barbarossa havde indbudt alt, hvad der duede af Adel og Ridderskab i Datidens Tyskland, til en stor Fest paa Slottet; men midt under Festen brød Riddersalens Gulv sammen under Trykket af den store Forsamling, og otte Fyrster og over hundrede Riddere fandt en forsmædelig Død i Latrinkulen under Gulvet.

Dronning Elisabeth klager over de ulidelige Dunster, der stiger til Vejrs i Elthams Slot saavel som i Greenwich, og hun maa paabyde Brug af vellugtende Brænde for at mildne Stanken!

Her til Lands var Forholdene ikke bedre. I Gaderne færdedes Høns og Svin i Sølen i den aabne Rende midt i Gaden, og da adskillige Borgerhuse havde Kvæghold, kunde Møddingerne gøre Gaderne helt ufremkommelige.

Selv om Københavns Slot laa paa en Holm, omgivet af Vand paa alle Sider, kunde Stanken paa Sommerdage blive ganske uudholdelig, idet Affaldet kastedes ud gennem Vinduerne, og Hemmelighedernes Afløb førtes ud i Slotsgraven.

Lige under Riddersalens Vinduer laa en lille Ø, der fra gammel Tid havde tjent som Losseplads og derfor bar det betegnende Navn »Skarnholmen«. En ren Udskælningsanstalt for Rotter og Myriader af Fluer. Det er let at forstaa, at enhver, der paa nogen

Maade havde Raad dertil, søgte bort fra Byerne, naar Sommervarmen manede Pestens Spøgelse frem, og allerede paa Fr. 2.'s Tid var det almindeligt, at det velhavende Borgerskab søgte til deres Landsteder og Adelen til deres Godser i Sommertiden.

★

DEN initiativrige Fr. 2. gik i Spidsen og lod opføre smaa Sommer- og Jagtslotte i stort Tal rundt om i Landet i naturskønne Omgivelser.

Ved Kronborg havde han et Par mindre Lysthuse ude paa Bastionerne med fri Udsigt over Sundet foruden et i Teglstrup Hegn og »Lundehave«, der senere er gaaet op i »Marienlyst«. I Skanderborg, Haderslev, Kolding, Vordingborg og Antvorskov havde han »Lysthuse«, og i Frederiksborg byggede han »Jægergaarden«, »Sparepenge« og »Badstuen«, — der er det eneste af de kongelige »Lysthuse«, som er bevaret. Det lille yndefulde Legetøjsslot, der ligger paa den smalle Tange mellem Badstuedammen og Ødammen, blev opført i 1580.

I det sydøstlige Værelse i Stueetagen laa den Badstue, der gav Slottet Navn, og den var indrettet efter de mest moderne Principper, idet den var beklædt indvendigt over det hele med engelsk Tin.

I den sydøstlige Fløj fandtes Paaklædningsrum, og i øvrigt indeholdt Bygningen Køkken, Spisestue og en Række Gæste- og Soverum. Navnet Badstue brugtes ofte som Betegnelse for et Sted, hvor man kunde trække sig tilbage og hellige sig Dyrkelsen af Naturens og Jagtens Glæder, men paa Fr. 2.s Tid spillede Badstuen i Ordets egentlige Forstand en stor Rolle.

I Byerne fandtes en Mængde offentlige Badstuer, og selv om man nærmest ansaa det for farligt at vaske sig om Morgenen, saa gik man dog flittigt paa Badstuen. Efterhaanden blev det almindeligt at kombinere Badet med Drikkeri og alskens Udskejelser, saa Badstuerne ligefrem en Tid maatte lukkes.

I en Beretning fra Bergen hedder det saaledes:

»Den 3. Februari var Hans Skræder, en dansk gift Karl, i Badstuen og drak sig drukken i Hamburgerøl og faldt og brød sit Been!«

Efterhaanden forsvandt Badstuerne helt her i Landet, og først op mod vor egen Tid har de faaet en Renæssance.

★

FR. 2 var en stor Naturelsker og et fuldblods Fri-luftsmenneske, og hans »Lysthuse« blev ikke lagt i sirlige Haver, men med fri Udsigt over aabne Strande eller i de store Skove, hvor han kunde faa sin Lyst til Jagten styret, og hvor han kunde faa Lov til, for en Tid, at være sig selv sammen med nogle faa udvalgte.

At Bølgerne undertiden gik højt paa Badstuen, behøver man ikke at tvivle om, for Kongen spyttede ikke i Glasset; men det er i høj Grad uretfærdigt at dømme ham alene ud fra det daarlige Ry, som *Anders Sørensen Vedels* famøse Ligtale har forskaffet ham.

Specielt skylder alt Danmarks Haandværksfolk ham stor Tak for hans rige Initiativ, som satte sin Blomst i Kronborg, det skønneste Bygningsværk, vi ejer fra Renæssancen, og til hvis Opførelse han hentede en Mængde af Europas fineste Kunstnere og Haandværkere hertil paa en Tid, hvor vi haandværksmæssigt var rene Barbarer her til Lands.

Af Minder fra Fr. 2.s Tid i Frederiksborg-Badstuen er nu kun Skallen, selve Huset, tilbage.

Hans senere Kollega, Fr. 7., har her, som rundt om i Danmarks Kæmpehøje, rumsteret saa grundigt, at der hverken er Antydning af den tinklædte Badstue eller blot et lille Monogram, der kan lede Tanken hen paa Husets Bygmester, medens man overalt ser Fr. 7.s

Navnetræk paa Døre, over Kaminer og i Lofternes Stuk.

Under Chr. 9. fandt det lille Dukkeslot ofte Anvendelse som Maal for Udflugter fra Fredensborg, naar Kongeparret samlede Europas mægtige under deres gæstfri Tag, og særlig i de Aar, hvor Slottets Genopførelse fandt Sted, var Badstuen ofte Rammen om hyggelige Familiefrokoster.

Inventaret, der endnu findes derude, er ret forfaldent, men i Servanterne i de smaa Karnaprum staa endnu de fine Natpotter med kronede Navnetræk i Bunden.

Den mest interessante Genstand, der nu er at se, er vel nok den fløjlsindbundne Gæstebog fra Chr. 9.s Tid, hvori Konger og Kejsere, der dengang kastede Glans over vort lille Hof, har prentet deres Navne.

Med mange Sving og Kruseduller fylder Wilhelm 2.s Navnetræk en hel Side, mindre kunde ikke gøre det! — Det er med en underlig Følelse, man læser alle disse Navne paa denne Verdens Store, hvoraf saa mange endte i den dybeste Fornedrelse! —

Egentlig er det Synd, at det lille Slot skal staa lukket og stængt! Det burde bringes tilbage til det oprindelige Udseende indvendigt og gøres tilgængeligt for Publikum.

HORNSHERRED —

Landsdelen med den mangeartede Charmé

Af *Jørgen Kortzau Hansen*

HORNSHERRED er i mange Henseender et af de ejendommeligste sjællandske Landskaber. Baade historisk, geologisk og befolkningsmæssigt indtager det en Særstilling, og har man een Gang faaet Blikket aabent for dets mangeartede Charmé, vil det stedse bevare sin dragende Magt over En, — man vender altid tilbage dertil.

DA Isen efter den tredie og sidste Istid for ca. 16—18 Tusinde Aar siden omsider maatte give tabt for den fremrykkende Varme sydfra og endelig trak sig tilbage fra Sjælland, efterlod den sig adskillige Spor af sin Virksomhed i Hornsherred. Et af de

mest karakteristiske er *Skuldelev Aas*, en enorm kilometerlang Ophobning af Sten, Grus og Sand, aflejret under Isen af den rivende Smeltevandsstrøm, der med voldsom Kraft har banet sig Vej her. I *Ferslev* efterlod den en mægtig Sten, *Ferslevstenen*, der nu ligger som

Dommerfuldmægtig Jørgen Kortzau Hansen, Frederikssund, foretager en Vandring gennem Hornsherred — gennem Tid og Sted —, og giver i Smaaglimt en Skildring af Natur, Historie og Mennesker.

Fotografier: Forfatteren.

Trægruppe ved Jægerspris Slot.

et halvt begravet Fortidsuhyre med Ryggen stikkende op af sin Hule, furet og sribet af de vældige Ismassers Vægt, der er passeret hen over den.

I Stenalderen var Herredet dækket af store Skove, som Befolkningen ryddede ud mod Kysterne, hvor den kunde finde Østers i en Mængde og af en Størrelse, som vi nu slet ikke kender, og hvor der var rart at bo. Især i Stenalderens sidste Del tog Rydningen Fart, og Fund af Knogler af Svin og Faar viser, at Mennesket da er begyndt at forlade Jægerstadiet og at blive fastboende. Gennem hele Bronzealderen er Bebyggelsen taget til, og flere Hundrede Oldtidshøje, især koncentreret langs Isefjorden paa Nordlandet, samt adskillige Dysser, viser, hvor Menneskene boede.

★

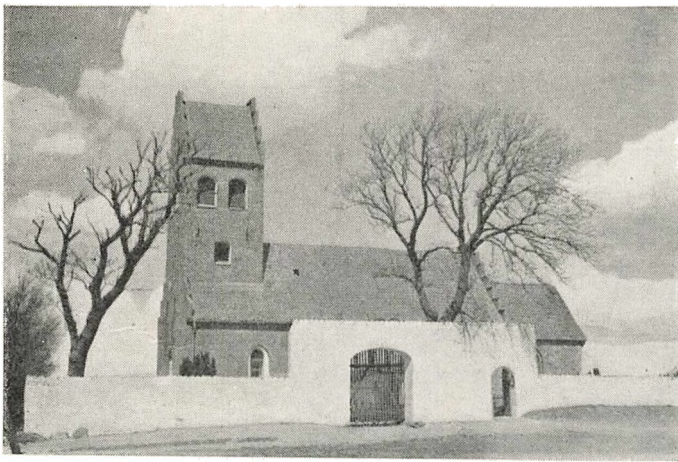
VED Begyndelsen af vor Tidsregning forandrer Billedet sig imidlertid paa overraskende Maade. Befolkningen tager af og forsvinder tilsidst helt, og Landet staar folketomt i ca. 1500 Aar, — i Sandhed forbløffende i Betragtning af den anseelige Bebyggelse i Bronzealderen! Man mener, at Aarsagen er, at den krigs- og rejseglade Del af Befolkningen efterhaanden er gaaet til Søs og er havnet i andre Egne, medens den hjemmeblivende Del, d. v. s. hovedsagelig de ældre, har fundet Jorden for mager og sur og er trukket til mere givtige Jorder andetsteds.

Derefter laa Herredet øde og tomt for Mennesker,

mens Lyng og Skov bredte sig i Aarhundred efter Aarhundred. Omkring Aar 1500 blev dets nordlige Del Svinesti for hele Herredet, idet man drev Svin paa Olden i Skoven nordpaa, *Hornsved* (Hornswith). Først midt i det syttende Aarhundrede kom der Beboere igen, idet et Par bosatte sig i det senere Kulhus, der da hørte under Abrahamstrup, det senere Jægerspris, som ejedes af Jægermester *Hahn*. Han var noget ublid mod sine Bønder, men en dygtig Mand. Han var ogsaa en snild Økonom, hvad han bl. a. viste ved at købe Godset af Christian V og senere sælge det til Kongen for adskilligt mere, end han havde givet for det. Det er *Hahn*, der har anlagt Landsbyen Skoven, hvor »Skovmændene« boede under yderst slette Forhold. Deres Elendighed maa have gjort et dybt Indtryk paa den saare christelige Christian VI, han lod nemlig indsamle Penge i Kirkerne til Køb af Bibler til dem. Jeg vilde gerne have set Skovmændenes Ansigter ved Overrækkelsen af de kongelige Bibler!

★

JÆGERSPRIS SLOT skylder vel især *Frederik VII* og *Grevinde Danner* sin Berømmelse. Kongen yndede at fiske i den nu forsvundne Voldgrav fra et Vindue i Slottet, og under sine hyppige Ophold har han ladet flere Oldtidshøje paa Slottets Jorder udgrave, delvis ved Hjælp af Soldater! Hvad han manglede i arkæologiske Kundskaber, søgte han at erstatte

Over Draaby Kirke.

med en voldsom og energisk Interesse, som imidlertid i adskillige Tilfælde har været til stor Skade for de Oldtidsminder, han forsaa sig paa. Det er dog ikke ham, der har mishandlet »Julianehøj«, (som oprindeligt hed Monses Høj), det besøgte Arveprins Frederik, en Halvbroder til Christian VII, i Forening med den for sin »nationale Aand« bekendte *Ove Høegh Guldberg*. De lod simpelthen bryde Hul i den søndre Side af Højen ind til den deri værende Jættestue, hvis Sider afstivedes af et tykt Cementlag. Paa Toppen anbragtes en Runesten fra Telemarken! Da dens Runer var lidt medtagne af Tidens Tand, lod man dem resolut ophugge for Tydelighedens Skyld. Om Højens Fod opstillede man sukkertopplignende Støtter for syv Sagnkonger, — mere »nationalt« kunde det daarligt blive! Apropos Runestene maa det ogsaa siges at være et sælsomt Indfald at anbringe tre berømte fynske Runestene ved Grevinde Danners Gravhøj i Slots-parken.

I Draaby Sogn, hvori Slottet ligger, findes den kønne lille Kirke i *Over Draaby*, der rummer nogle særdeles interessante sengotiske Kalkmalerier, bl. a. forestillende Syndefaldet samt Sct. Laurentius's Martyrdød paa den gloende Rist. Man ser den arme Mand liggende paa Risten over et flammende Baal, medens Kejseren, Valerian, interesseret ser til. Laurentius tog iøvrigt Situationen med Fatning, idet han skal have gjort Kejseren opmærksom paa, at den ene Side nu var gennemstegt og, at det var paa Tide, at Spiddet blev vendt!

Den mest berømte Kirke i Herredet er dog *Skibby Kirke*, der ved sin Anseelighed viser, at Byen i sin Tid maa have haft større Betydning end nu. Den nævnes da ogsaa i det trettende Aarhundrede som Købstad (iøvrigt med en pudsigt Skrivefejl: Skybi). Den er bygget af Fraadsten omkring Midten af det 12. Aarhundrede. I 1868 blev den skrækkelig mishandlet udvendigt, idet man da lod den overpudse med Cement, afstribet i Kvadre. I Apsidens Halvkuppelhvælv er et usædvanlig pragtfuldt Kalkmaleri fra den romanske Tid, forestillende Kristus paa sin Trone som

dominus mundi, omgivet af de fire Evangelistsymboler paa en dejlig dybblaa Baggrund. I et lille Rum i Væggen fandt man i 1650 den kendte »Skibbykrønike«, forfattet af *Poul Helgesen* eller »Vendekaabe«, saaledes kaldet, fordi han oprindeligt støttede Protestanterne, men senere blev Katolicismens ivrige Talsmand.

★

UDE mod Øst ligger *Selsø* med sit rige Fugleliv, Kirken og Slottet. Selve Søens Omgivelser, der er usædvanlig smukke, er nu lykkeligvis fredede. Man forsøgte i sin Tid at udtørre Søen, hvilket dog til alt Held blev opgivet igen. Naturligvis skal vi have Agerjord og Enge til Græsning, men vi maa, trods vor ideelig gentagne Fattigdom, have Raad til at bevare en Sø som denne. Her ruger Svaner, mange Slags Ænder og et Utal af andre Svømme- og Vadefugle. I Foraars-tiden er her et bedøvende Spektakel om Aftenen fra de mange Fugle, og bølgende Faner af Myg staar langs Bredderne. Engang jeg gik langs Bredden i Søens vestre Ende, mødte jeg to Storke, der kom spankulerende langs Stien lige imod mig. Vi standse alle tre og betragtede hinanden, hvorpaa vi gjorde omkring og gik hver til sit, — man bør respektere hinandens Ønsker om Ensomhed engang imellem.

Kirken, der ligger nær Slottet, har engang været en Rundkirke, hvad man har konstateret ved Gravning, men er i tidlig Tid ombygget efter en Brand. Det er Skade, da vi kun har 7 Rundkirker i hele Danmark, deraf kun een paa Sjælland (Bjernede, der tilmed er delvis ødelagt af en misforstaaet Restaurering af Professor Storck). Det er forøvrigt *Selsø Kirke*, Henrik Pontoppidan har tænkt paa, naar han i »Det forjættede Land« taler om »Kirken paa Næsset«, ligesom store Dele af Romanen da ogsaa foregaar i disse Egne.

Selsø Slot er en af Landets ældste Renæssancebygninger og temmelig forfaldent. Det har staaet ubeboet i mange Aar, og der er en egen Romantik over

Kalkmaleri fra Over Draaby Kirke (Syndefaldet).

Bygningen netop paa Grund af dens forsømte Udseende. Græsset gror alenhøjt paa Gaardspladsen foran Slottet, men en bedaget og særdeles nidkær Kerberos vogter nøje paa, at intet Menneske slipper ind, — Græsset maa maaske ikke betrædes? Det kan imidlertid blive en skæbnesvanger Romantik. — Spøttrup var ogsaa særdeles stemningsfuldt før Clemmensens Restaurering, men var efter al menneskelig Beregning faldet sammen indenfor en overskuelig Fremtid. Det skulde nødvendig gaa Selsø Slot saadan.

★

UD mod Roskilde Fjord ligger Østskov, hvor der undertiden ses Havørne, og hvor der er en rig holdig Insektfauna. Paa Rydningerne i Skoven kan man finde den røde Kardinalbille og den grønne Pragt-bille sværmende i Solskinnet sammen med Tid-selsommerfuglen og den straalende røde Dukatfugl, ligesom her findes mange forskellige Arter af Guldsmede, disse mærkelige Insekter, der siden Kultiden har fastholdt deres Form og Skikkelse, omend de er blevet noget mindre, — i Kultiden naaede de et Vinge-fang paa ikke mindre end $\frac{2}{3}$ m! Paa de lave Strandenge mod Fjorden kan man føle sig hensat til Oldtiden, her vokser vilde Tjørne, og Mængder af store, mosbegrøede Sten ligger strøet omkring. Ind mod Skoven er for mange Aar siden trukket et Traadhegn, som i Tidens Løb er helt opslugt af de langs Hegnet staaende Træer saaledes, at Traaden nu ligger dybt inde i selve Træet. Man ser herfra over til Eskildsø, hvor der i det 12. Aarhundrede laa et Kloster, hvis Ruiner endnu ses. Efter godt et halvt Hundrede Aar blev Klostret nedlagt og flyttet til Æbelholt. Det var vanskeligt at faa Provianten over til Øen, og de gode Augustinermunke havde Sans for Bordets og Bachi Glæder og klagede sig svært. Endelig forfaldt Kloster-tugten i betænkelig Grad, Munkene gik rent ud sagt til Bal i Østby og Sønderby og svang Bønderpigerne med Liv og Lyst, — de kedede sig saa skrækkeligt paa den lille Ø! Hjemturen til Øen ud paa Natten efter slige Udflugter foregik under munter Vrøvlen og Syngen, — hvis det ikke havde været for Anakronismens Skyld, kunde de kutteklædte passende have istemt Heine's lille Vers:

Himmlisch war's wenn ich bezwang
reine sündige Begier,
Wenn's mir nicht gelang,
Hatt' ich auch ein grosz Pläsir!

Efter at Klostret var flyttet til Æbelholt, synes de fromme Brødre at have tabt Interessen for Dans og

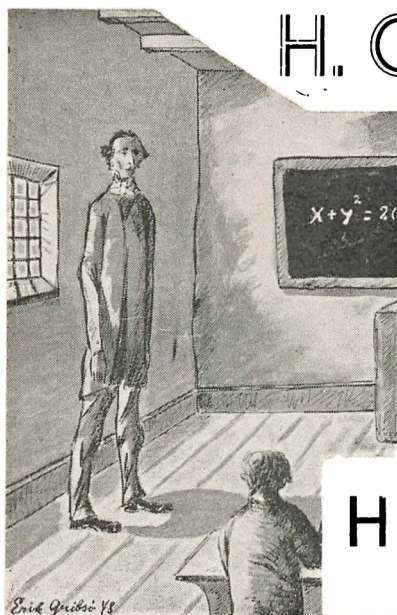

Selsø Kirke.

anden syndig Lystighed. Om de derved vandt i Menneskelighed, faar staa hen. —

★

MAN kunde blive ved at fortælle om Hornsherred, — om Abrahamstrup, hvor Kong Hans's Elskerinde Edele, med det for en Kvinde lidt ejendommelige Efternavn »Jernskæg«, boede, om den sjældne Flora paa Skuldelev Aas (og i Koholmmosen), hvor Edderkoppeurten og Svaleurten gror, om de prægtige Arealer ved Sexgaarde Strand, hvor man tror sig henflyttet til Jylland, om Stærgaardens yndige Enge og de tusindaarige Ege i Nordskoven, og om Befolkningen, hvor man undertiden træffer lidt af den Forslagenhed, der prægede Kulsvierne, — men vi lever i en papirfattig Tid. Endelig er der jo ogsaa en Verden uden for Verona (selvom Shakespeare siger det modsatte!) Eet er imidlertid sikkert: man kan lede længe i denne Verden, før man finder en i enhver Henseende saa fængslende og indtagende Landsdel som — Hornsherred.

TRÆNGSELSTID

Af Harry Ditlev

HELSINGØR

Journalist Harry Ditlev giver et Billede af H. C. Andersens Latinskoletid i Helsingør, en Trængselstid for Skoleeleven med det følsomme Sind. I Helsingør skrev Andersen »Det døende Barn«, der i 1827 blev trykt i A. P. Liunges »Kjøbenhavns-Posten« og samme Aar nød den store Ære, at J. L. Heiberg optrykte det i »Den flyvende Post«, uanset, at det tilforn har været trykt.

DET er Foraar i Helsingør — en Dag i Maj 1826. Paa Latinskolen i Kongensgade er Spændingen stor — man venter en ny Rektor. Lærere og Disciple staar opstillet i Skolens Sal, alle er i Festdragt.

Der er Forventning og Tavshed. Saa træder den nye Rektor ind. Det er Simon Meisling, en kendt og lærd Skolemand, der tidligere har været Adjunkt i Helsingør og nu sidst Rektor i Slagelse.

Han er iført sort Kjole med stor hvid Halskrave og graa Bukser. Han bærer Sølvbriller.

Med Hænderne i Bukselommerne og med Nik til Siderne gaar han i en vuggende Gang hurtigt op gennem Salen. Han ledsages af to unge Mænd, og de stiller sig paa hver sin Side af Katederet, som han bestiger. Den ene unge Mand er høj og mager. Hans Ansigt er i uafbrudt Bevægelse — som om han mumler. Hans sorte Haar er uordentligt, Skøderne paa hans Kjole er saa lange, at de næsten naar Gulvet.

Det er *H. C. Andersen*.

I et Par Aar har han været Latinskoleelev i Slagelse. Nu skal han være Discipel i Helsingørs lærde Skole og bo i Rektor Meislings Hjem. Med sine 21 Aar er han betydelig ældre end de øvrige Elever.

★

SUNDBYEN Helsingør med dens rige Liv og dens skønne Omegn tiltaler Andersen. Men kun sjældent faar han Lov at komme udenfor Skolens Port.

Naar Skoletiden er forbi, hænger han for det meste Resten af Dagen over Bøgerne, skriver Breve eller leger med Rektorens Børn.

Rektor Meisling og Andersen er to Modsætninger. Andersens dominerende Egenskaber er en rig Fantasi og stor Følsomhed. Han trives ikke under planmæssig Virksomhed, han har vanskeligt ved at indordne sig en Skoleundervisnings faste Rammer.

Meisling ønsker, at alt skal gaa efter en Snor. Han prøver at stække Andersens Fantasi, hindre hans høje Tanker om sig selv, gøre ham til en af de andre. Han er streng og haanlig, og ved enhver Lejlighed kommer han med spottende og bidende Ord.

Andersen lider. Han føler sig som en Fugl i et Bur. Spot og Dadel gør ham sløv, haard Kritik gør ham bitter, hovmodig og svækker hans Lyst til at virke.

Han klarer sig godt i flere Fag, navnlig Dansk Stil og Matematik. Ofte beder en Kammerat Andersen om at skrive hans Stil. »Men den maa ikke være for god!«

I Meislings Fag — Latin og Græsk — gaar det ham daarligt. Disse Timer er et Mareridt for ham.

— Det er tvivlsomt, om det kan nytte at lære Dem nogetsomhelst, siger Rektoren. De burde anbringes i en Glasmontre paa et Museum og tale Græsk — Folk vilde strømme til.

Naar Andersen bliver hørt, ryster han saa meget, at hans Bænk kommer i gyngende Bevægelser. Ofte giver han et rigtigt Svar, men han gør det paa en saa forvirret Maade, at Meisling faar de andre til at le.

★

CHEFEN for Det kongelige Teater, Etatsraad *Jonas Collin* bekoster H. C. Andersens Uddannelse. Flere Gange skriver den unge Andersen til sin Velynder og beder indtrængende om at blive taget ud af Skolen. En Tid tænker han paa at tage til Amerika for at faa en Ende paa sine Lidelser.

Collin svarer ham trøstende og beder ham om at holde ud. I al sin Fortvivelse mister Andersen dog ikke Troen paa, at han engang vil blive en berømt Mand, en stor Digter.

Men Forholdet mellem Rektoren og hans Elev forværres. I en sørgmodig Stemning skriver H. C. Andersen Digtet »Det døende Barn«.

Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove,
Lad mig ved dit Hjerte slumre ind;
Græd dog ei, det maa Du først mig love,
Thi din Taare brænder paa min Kind.
Her er koldt og ude Stormen truer,
Men i Drømme, der er Alt saa smukt,
Og de søde Engleborn jeg skuer,
Naar jeg har det trætte Øie lukt.

Moder, seer Du Englen ved min Side?
Hører Du den dejlige Musik?
See, han har to Vinger smukke hvide,
Dem han sikkert af vor Herre fik;
Grønt og Guult og Rødt for Øiet svæver,
Det er Blomster Engelen udstrøer!
Faaer jeg ogsaa Vinger, mens jeg lever,
Eller, Moder, faaer jeg naar jeg dør?

Hvorfor trykker saa Du mine Hænder?
Hvorfor lægger Du din Kind til min?
Den er vaad, og dog som Ild den brænder,
Moder, jeg vil altid være din!
Men saa maa Du ikke længer sukke,
Græder Du, saa græder jeg med Dig.
O, jeg er saa træt! — maa Øiet lukke —
— Moder — see! nu kysser Englen mig!

Meisling hører om dette Digt og ønsker at se det.
— Finder jeg en Gnist af Poesi deri, siger han, vil jeg tilgive Dem, at De er en Hest i latinsk Grammatik.
Skælvende rækker Andersen ham Digtet. Meisling læser det hurtigt. Han ler og erklærer det for Vaas.
— Der er ikke et Gran af Poesi i Dem, siger han.

De har ingen Følelse, ingen Fantasi. Dette er kun Galskab. Var De Digter — jeg skulde opmuntre Dem, men dette er kun en taabelig Idé, der bringer Dem i Daarekisten.

Forholdene i Rektors Hjem er daarlige. Der er til Stadighed Strid mellem Ægtefællerne. Uordentligt er der, Meisling er meget svinsk, kun sjældent vasker han sig. Fru Meisling fører et løsagtigt Liv.

Skolens Lærer i Hebraisk, Christian Werliin, bliver klar over, at Andersen maa hjælpes. Han fortæller Etatsraad Collin, hvordan Andersen lider, og Etatsraaden bestemmer, at Andersen, der nu har været i over et Aar i Helsingør, straks skal tages ud af Skolen for at læse privat i København.

Rektoren er forbitret herover. Hans sidste Ord, da Andersen tager Afsked, er: — De bliver aldrig Student, Deres Digte vil, om de bliver trykt, raadne hos Boghandleren, og De selv vil ende i Galehuset.

H. C. Andersen er rystet til sit Inderste. Med Postvognen forlader han Helsingør. I København flytter han op paa et Kvistværelse i Viingaardsstræde, og i Løbet af kort Tid bliver han Student.

★

EN halv Snes Aar gaar. H. C. Andersen er nu en kendt Digter. En Dag møder han Meisling paa Gaden. Den gamle Rektor rækker ham forsonlig Haanden og siger venligt: — Jeg har taget fejl af Dem, jeg har behandlet Dem galt.

Men Mindet om de bitre Dage i Sundbyen følger Digteren gennem hele Livet. Selv da H. C. Andersen er kommet godt op i Aarene, har han ubehagelige Drømme om Skoletiden i Helsingør. »Han sidder febrilsk paa Skolebænken, kan ikke svare, tør det ikke, vrede Øjne stirrer paa ham, Spot og Latter lyder rundt omkring«.

To Halsnæspræster, der kunde mane, OG KREGMEPRÆSTEN, DER BLEV BEGRAVET TO GANGE.

Af Erland Gribø

Mange af de gamle Tidens Præster kunde »mere end deres Fadervor«, nogle var synske, andre kunde mane. Her fortælles om to nordsjællandske Præster, der endog kom ud for sammen at skulle vise, hvad de duede til paa det overnaturlige Omraade

For et Par Hundrede Aar siden havde Torup en Præst, som der gik meget Ry af, ogsaa langt ud over Sognegrænserne. Han kunde nemlig mane.

Hans Navn var *Christian Coldevin*, og han var født

i Norge i 1709. I 1734 blev han Student fra Helsingør Latinskole, og i 1749 fik han Torup Sognekald.

En Aften, da Coldevin var paa Hjemvejen fra Melby, gik hans Vogn i Staa i Tollerup, og det var ikke muligt for Hestene at faa den i Gang igen.

Saa sagde Præsten til Karlen, der kørte for ham: »Tag Hovedstolen af den fjermer og se ind igennem den!« Karlen saa da, at der paa den fjermer Foraksel sad en lille Fugl. »Ja, det tænkte jeg nok,« sagde Coldevin, »men tag saa det Hjul af og smid det op

i Vognen!« Det gjorde Karlen, Vognen var nu let at trække for Hestene — og Akslen faldt ikke ned.

Som Lyn og Torden naaede Køretøjet Præstegaarden, og idet Vognen svingede ind ad Porten, fløj to Fag af Taget af. Det var den Onde selv, som Præsten ved sin Manen havde tvunget til at holde Akslen oppe under Kørselen.

Paa en Gaard i Ellinge spøgede det, saa der næsten ikke var til at være. Det var en tidligere Ejer af Gaarden, der gik igen, men det var heller ikke mere, end

Mand i Porten med en halv Tønde Sæd paa Nakken. Det var Coldevins Husmand. Han havde taget sig for at redde lidt Sæd til sig selv, mens Præsten var borte, men Coldevin havde »set«, hvad der skete og havde »bundet« Husmanden, saa han ikke kunde røre sig af Pletten. Først da Coldevin »løste« ham igen, slap han fri.

»Som de gamle sjunge, saa pippe de unge«: Coldevin havde engang en Karl, som ogsaa vilde forsøge sig i Faget, og en Aften tog han et Lagen over Hove-

Tegning af
Oskar Jørgensen.

— Men tag saa det Hjul af og
smid det op i Vognen ...

man havde ventet. For paa Begravelsesdagen havde Kisten været saa tung, at Hestene daarligt kunde trække Ligvognen til Torup Kirke, og da Følget passerede Sverkilstrup, stod den døde i et hult Træ dér og grinede.

Pastor Coldevin skaffede saa Beboerne paa Gaarden Fred ved at skabe Spøgelset om til en Ræv. Den holdt siden til i Ramsbjerg mellem Melby og Frederiksværk, og det havde til Følge, at Folk lagde Vejen om ad Hanehoved, naar det var mørkt. Til sidst blev dog Ramsbjerggræven skudt med en Sølvknap af Skovrideren.

Synsk var Coldevin ogsaa. Engang han var ude at køre, sagde han pludselig til Karlen, at han skulde holde. »Naa, saadan gaar det til,« sagde Coldevin, da han havde siddet lidt, »nu maa du hellere blive staaende, til vi kommer hjem!«

»Hva'?'« sagde Karlen og saa uforstaaende paa Præsten.

»Ja, det er ikke dig, jeg mener, kør bare igen!«

Da de kom tilbage til Præstegaarden, stod der en

det og gav sig til at »spøge« paa Kirkegaarden. Præsten havde samme Aften et Ærinde i Kirken, og da han løb paa Spøgelset, raabte han: »Er du et Menneske eller en Aand?« Karlen svarede ikke, men blev bange for »vor Far« og retirerede hjemad mod Præstegaarden.

Saa begyndte Coldevin at mane Gespenstet i Jorden. Da Karlen var kommet halvvejs ned, sagde Præsten: »Jeg tilspørger dig endnu engang: Er du et Menneske eller en Aand?« Karlen tav stadig stille, og Coldevin fortsatte med sin Manen. Da Karlen stod i Jord til Halsen, raabte han endelig: »Jeg er jo vor Fars Avlskarl!« — »Hvorfor sagde du ikke det, mens Tid var? Nu er det for sent, min Søn, nu er du fortabt!« svarede Coldevin — og saa forsvandt Karlen ned i Jorden.

Det er muligt, at denne Historie egentlig skulde »fortællles bagfra«.

For mange Aar siden, da man brød Lergulvet i Præstegaardens Lo op, skal man have fundet et Skelet af en Mand staaende oprejst i Jorden under Gulvet.

Som en Forklaring paa Fundet kan Fortællingen om Avlskarlen, som Præsten manede i Jorden, være opstaaet.

Bedømmelsen af denne ejendommelige Toruppræst er meget forskellig. Han kaldtes »ærlig, retskaffen, kærlig, elsket«, men fik paa den anden Side baade læst og paaskrevet i en Udtalelse som denne: »Er udi sit inderste Hjertes Grund en Fjende af Gud og alle hans Børn.«

☆

En af Melbys Præster, den 12. i Rækken efter Reformationen, var *Søren Mathias Dorn*. Han var ligesom Coldevin i Torup kendt for at kunne mane.

Dorn var Søn af Graver, Borgerkaptajn Peder Dorn i København og Dattersøn af den kendte Regnebogsforfatter Søren Matthisen. Pastor Dorns Mor, Søren Matthisens Datter, hed Mette, og da hendes første Mand, Borgerkaptajnen, døde, giftede hun sig med Major Eberlin. Det er efter ham, Eberlinsvej i Hillerød er opkaldt. Ogsaa ham overlevede hun, og tredje Gang gik Mette til Brudeskamlen med Admiral Ulrich Kaas, som hun ægtede i 1726. Som man ser, steg hun i Graderne for hvert Giftermaal, og Slægten kom endda endnu højere paa Straa efter hendes Død. Mette Matthisen, Melbypræstens Mor, blev nemlig Oldemor til Louise Sophie Danneskjold-Samsøe, gift med Hertug Christian af Augustenborg, og Tiptipoldemor til den tyske Kejser Wilhelm den Andens Gemalinde, Kejserinde Augusta Victoria, der døde i Doorn i Holland i 1921. Selv døde Kejser Wilhelm, eller Ekskejseren, som han jo var, som bekendt i 1941.

Engang var baade Coldevin fra Torup og Dorn fra Melby samtidig i Ilden som Manere. Det var, da Kregmepræsten *Svend Jacob Selboe* døde — og blev begravet to Gange.

Pastor Selboe kom til Kregme i 1754 fra Flakstad og Moskenæs Pastorat i norsk Finmarken. Norge hørte jo dengang sammen med Danmark. Selboe var vist ellers nok dansk af Fødsel, i hvert Fald var han blevet Student fra Frederiksborg Latinskole i 1738. Han var gift to Gange. Den første Kone hed Anna Maria Ledemann, og de havde en Datter sammen. Det er muligt, at Konen var død, før Selboe kom til Kregme, ellers døde hun kort efter, for i 1755 giftede Præsten sig igen. Hans nye Kone hed Anna Smith, og med hende fik han to Sønner og en Datter.

Den 10. Januar 1762 døde Pastor Selboe, og der var paa Begravelsesdagen stort Gilde med Gæster rundt omkring fra. Mens man sad og spiste i Havestuen — det var lige i Mørkningen, og der var ikke tændt Lys endnu — saa man pludselig en hvid Skikkelse ved Laagen, der førte fra Præstegaardshaven ind til Kirkegaarden, og i det samme kom en af Pigerne styrtende ind fra Køkkenet og skreg, at den døde Præst gik ude i Haven! Skikkelsen kom gaende ganske lang-

Og lydløst forsvandt Skikkelsen ind paa Kirkegaarden ...

somt hen mod Havestuedøren. Alle, der var samlet i Stuen, saa den. Paa Halvvejen stoppede Genfærdet op og blev staaende.

Troen paa Gengangere var almindelig dengang, og Begravelsesgæsterne bad indstændigt, om ikke en af de mange Præster i Stuen vilde læse over Gengangeren. Især Coldevin og Dorn blev stærkt presset. En Variant af Historien siger, at Melbypræsten var den ældste og derfor blev opfordret først. Det passer ikke. Dorn var født i 1717, Coldevin som nævnt i 1709. Men Dorn var Magister, og derfor blev det ham, der først maatte i Ilden, skønt Coldevins Ry for at kunne mere end sit Fadervor ellers var stærkere udbredt.

Melbypræsten kom ikke længere end paa Trappestenen. Dér besvimede han. Saa traadte Coldevin til. Han havde kendt Selboe, den døde Præst, bedre end nogen af de andre Præster havde.

Coldevin gik hen imod Genfærdet og sagde: »Hvad fattes dig, kære Broder i Herren?« Med træt og svag Stemme, men alligevel saa tydeligt, at ogsaa Gæsterne i Havestuen hørte det, svarede Gengangeren: »Papiret under mit Hoved! Papiret under mit Hoved!« Og lydløst forsvandt Skikkelsen ind paa Kirkegaarden, hvor den blev borte.

Skønt Enken græd og korsede sig, mente de fleste, at man burde grave Kisten op igen. Man tog fat med det samme — og under Ligets Hoved laa et sammen-

foldet Folioark, Præstens Testamente! Kisten blev derefter begravet for anden Gang.

Det var meget heldigt for Pastor Selboes Datter af første Ægteskab, at det Testamente kom for Dagens Lys, derved blev hendes Fremtid sikret økonomisk. For Præsteenken var det derimod en Streg i Regningen. Det var nemlig hende, der havde lagt Testamentet ned i Kisten. Men det fik man først at vide nogle Aar efter, og samtidig kom Opklaringen paa Spøgeriet. Historien er nemlig virkelig nok.

Præstens Avlskarl havde Aftenen før Begravelsen set ude fra, at der var Lys i den Stue, hvor Pastor Selboe laa Lig. Han listede sig hen til Vinduerne, og skønt der var hængt hvide Stykker for, kunde han i Revnen foroven se, at Præstekonen havde travlt med at gemme nogle Papirer under Hovedpuden i Kisten. Det faldt ham for Brystet, og han fortalte en af Pigerne, hvad han havde set. Ingen af dem kunde lide Præstekonen, og i Kompagni lagde de saa en Slagplan: Karlen skulde spille Spøgelse, og Pigen skulde gøre Anskrig — og alt gik, som de havde ventet.

Pastor Dorn i Melby fik et tragisk Endeligt. Efter sin Afsked i 1795 boede han en lille Tid i Præstegaarden, til han døde i November samme Aar, 81 Aar gammel. Paa det sidste gik han i Barndom, og da han altid frøs, var han en Dag krøbet ind i en Bagerovn, der var varm efter Bagnings. Her faldt han i Søvn, og da Døren til Ovnen noget efter blev lukket — ingen anede, at den gamle Præst laa derinde — blev han kvalt.

☆

Om Pastor Dorn har en af hans Efterfølgere skrevet i Embedsbogen: »I hans Tid, nogle faa Uger før hans Entledigelse, da han allerede gik ganske i Barndom, udskiftedes Melby Præstegaardsjorder, den 29. September 1795, til ubodelig Skade for Embedet, der, forhen begravet med 3 fulde Gaardes Avling af Hartkorn 17 Tdr. 2 Alb., erholdt de ringeste Jorder til hele Byen, en hel Kæde af Bakker, store Strækninger af Flyvesand, der tilsammen næppe kan regnes for 1½ Gaardes Avling, hvortil ogsaa Hartkornet ved den nye Matricul er nedsat.«

☆ Julenissens Avislæsning ☆

Julenissen har som bekendt de senere Aar haft et vaagent Øje for de Fejl, som hans Kolleger, Sætter- og Trykkernisserne ved de nordsjællandske Blade, begaar. Men ogsaa andre Nisser, f. Eks. blandt lokale Folk, der sender Aviserne Nyheder fra deres egen Egn, og blandt Annoncørerne, har han haft Kig paa.

Som sædvanlig stammer Samlingen fra forskellige nordsjællandske Blade, hvis Navne Julenissen dog har udeladt her. Derimod har han vedføjet Oplysninger om Egnen og om Tidspunktet, hvor de Begivenheder, der omtales, er foregaaet.

Ikke til at overse.

Hillerød, 2/12 1947: »Hillerød og Omegns Andelsfryseri holdt Lørdag Aften Generalforsamling paa Hotel »København«. Der var modt ca. 5 Andelshavere.«

Slap godt fra det allesammen — ogsaa Sætternissen!

Helsing, 8/12 1947: »Stykket var godt indstuderet, og Aktørerne slap godt fra Arderet, og Aktørerne slap godt fra Arten.«

Servering i Retten.

Frederiksværk, 20/12 1947: »Der har i længere Tid serveret en Sag for Retten mellem Snedkermester Carl Dresler, Æbelholtsdam, og Tømrermester Chr. Olsen, Nørregade.«

Og saa den vidtberømte fra Hillerød!

20/12 1947: »Tingets næste Møde holdes Onsdag den 7. Januar, hvor der skal vælges ny Formand. Og saa sluttede Form. med Ønsket om en god Jul og et glædeligt Nytaar. Medlemmerne svarede fra deres Pladser et »Tak, i lige Maade«, og saa sang Charles Petersen solo »Julen har bragt velsignet Bud!«

Gaveindsamling i Gaberiet.

Frederiksværk, 22/12 1947: »Arbejdere og Mestre i D.F.J.s Støberi og Kernegaberi har . . . indsamlet 232 Kr. til Børnenes Kontor.

Skarpsynet trods Alderen.

Slangerup, 23/12 1947: »Den 121aarige Weise Hellesen . . . fandt i Forgaars to Hundredkronesedler, der laa sammenfoldede i Rendestenen ud for Købmand Larsens Ejendom i Kongensgade.«

Talende Salmer.

Humblebæk, 23/12 1947: »Derefter blev der serveret Flæsketeg og Æblekage, og imellem talte Sogneraadformand Jørgen Jørgensen og forskellige Julesalmer.«

Festen legede og dansede.

Slangerup, 30/12 1947: ». . . og efter at have leget og danset til Kl. 22,30 sluttede Festen med »Dejlig er Jorden.«

Brandfarligt?

Vinderød, 31/12 1947: »Et brugt Sparekomfur med Rør og 6 Halmaaatter billig til Salg.«

I Vinden — og i Vandet!

Skuldelev-Selsø, 31/12 1947: En Omtale af en Landvæsenskommissions Besigtigelse af Vandværkerne i Skuldelev, Østby og Sønderby og af Andelsmejeriet Sct. Olavskildes Brønd bringes under Overskriften: »Vindindvindingsrettighederne i Skuldelev-Selsø Kommune.«

God, gammel Nyhed.

Melby, 2/1 1948: »Nyt fra Kirken. I Melby fødtes der i 1942 20 Dreng og 16 Piger.«

Han skulde gøres mør!

Frederiksværk, 18/1 1948: »Blandt Deltagerne fra »Hermod«, København, er den kendte Bokser Finn Halkier, der skal møre Frederiksværk-Bokseren Lars Petersen.«

Ikke født i Gaar!

Frederiksværk, 5/2 1948: »I Morgen er jeg født. Med denne Titel afholder Foreningen »Norden« Lokalafdeling i Frederiksværk paa Søndag Aften paa Hotel »Arreso« en Underholdningsaften. . .« (Det oplystes senere, at Aftenens Motto var »I Norden er jeg født!«)

Godt for Øjnene?

Hillerød, 13/4 1948: »Molboerne« er et morsomt Sangspil uden literære Pretentioner, men med en særdeles iøjnefaldende Musik. . .«

Lang Lever.

Sletten, 22/4 1948: »Fisker Vilh. Hammeken, Sletten, har paa en enkelt Dag i Vinter fanget 76 Hajer paa en Langline med 80 Kroge. Hammeken har ogsaa fanget en Haj med 180 km Lever.«

Graavejr til Hverdag.

Frederiksværk, 22/4 1948: »Eventyret er endt, og nu begynder en endnu mere graa Vejr dag.«

Hvad med Hønsbroen?

Gilleleje, 27/4 1948: »Hænsbroen paany tilsandet.«

Al Urenlighed forbydes!

Kregme, 28/4 1948: »Amtsvevinspektøren, der er tilsynsførende Inspektør ved Kregme Moses Pumpelag, har henledt Kregme-Vinderød Sogneraadets Opmærksomhed paa, at Diget ved Mosen beskidiges. . .«

Gilde i flere Dage?

Ballerup, 6/5 1948: »Fru Mathilde Engmann, Ballerup, tidligere Engbæk, kan fra Mandag fejre sin 60 Aars Fødselsdag.«

Ejendommeligt Kapitel.

Fredensborg, 28/5 1948: »Et nyt Kapitel i Fredensborgs Historie. For Handels-, Haandværker og Industriforeningen i Fredensborg er det -en stor Dag i Dag. . . Efter Anmodning fra Statsbanerne skal der nu skaffes Arbejdskraft til Paabegyndelsen af de nye Sportsartikler, der har til Hensigt at omdanne Fredensborg Station til Vendestation fra næste Sommer. Arbejdet paa Byens Stadion standses i den Anledning Torsdag Aften, og i den kommende Tid vil D.S.B.s Arbejdstøj køre Ballast til Banestrækningen Hillerød—Fredensborg.«

En Tur til Avarim.

Slangerup, 29/5 1948: »Udflugten for de gamle i Slangerup By-sogn vil antagelig finde Sted Mandag den 21 Juni. . . Man vil bl. a. besøge Danmarks Avarim og Charlottenlundfortet. . .«

Skulde Legationssekretæren have været Hotelejer? . .

Hørsholm, 2/6 1948: »Czekisk Legationssekretær i København hopper af. Direktør Appeltøft overtager Hørsholm Hotel.«

De fleste af to.

Frederiksværk, 3/6 1948: »De fleste af de to finske Træhuse, der er opført paa Bakkekammen mod Vest, er allerede beboet. . .«

Var det ikke ogsaa for meget forlangt?

Hillerød, 15/6 1948: ». . . hun smed en Tændstik fra sig, som ikke var slukket, da hun tændte sig en Cigaret«

Bekendtskab søges med Landejendom.

Hillerød, 20/6 1948: »Bekendtskab ønskes af Ungkarl, ca. 40 Aar, med en mindre Landejendom.«

En kold en!

Hundested, 21/6 1948: »Generalforsamling i Frysehuse.«

Lille Mand.

Hillerød, 21/6 1948: ». . . den 2-aarige Arbejdsmand Henning Poulsen, Lillerød. . .«

Med den store Skel

Frederiksværk, 22/6 1948: »De er slevforsynende med Drikkevarer, Kogesprit og Pullimut. . .«

Han spillede for Duen.

Frederiksværk, 23/6 1948: »Under Spisningen underholdt Thorkild Jensen Niensens Due med forskellige Musiknumre, og der sluttedes af med Kaffe, Likør og Cigarer.«

Er der Kugler, som ikke er runde?

Gilleleje, 28/6 1948: »Fodboldkamp Øst—Vest. 22 Damer i fuld Spurt efter den runde Kugle. . . Dommeren maatte flere Gange standse Kampen paa Grund af for haardt Spil og træde hjælpende til med Rejsning af den faldne Kampkvinde, der umiddelbart efter Oprejsningen paany satte i Spin efter den tiltrækkende runde Kugle.«

Isoleringsmateriale?

Frederiksværk, 15/7 1948: »Seks Lastbiler svingende fulde af Uldtæpper, ialt 4000, er ankommet til Arresodallejren. . . Tæpperne følger Madskabet i hele Tjenestetiden. . .«

Hvad er det med Fiskene?

Hillerød, 26/7 1948: »Fiskene gør af Snavs!«

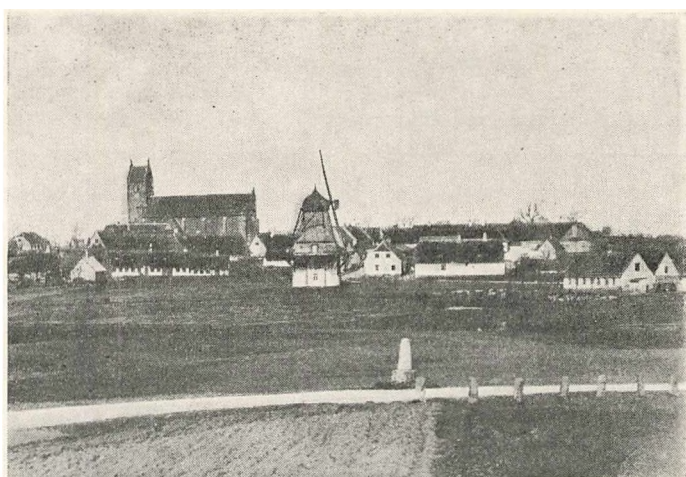
Regimentets Datter.

Hillerød, 29/8 1948: ». . . han var Datter af et stort Ægimport-Firma, der beskæftigede ca. 200 Mand.«

Kino-Orgel i Melby?

Melby, 15/9, 1948: »Lærerraadet fik Tilladelse til Køb af et brugt Harmonium for 150,000 Kr. til Brug i Sangundervisningen i Melby Skole.«

Slangstrup set fra Roskildevejen (med Milepælen, som stadig staar der, men nu midt i en senere Tids Bebyggelse).
I Forgrunden lige til højre for Møllen ses Møllegaarden og bag den Mørcks store Gaard med Købmandshandel og Landbrug.

Fra Slangstrup omkring Aarhundredskiftet

Af Anker Mørck

Købmand Anker Mørck, Frederiksværk, opfrsker her Minder fra sin Barndomstid i Slangstrup.

II »Hjørlande Sogns Historie« fra 1878 nævnes et Sted i Forbigaaende »den flittige og driftige Pottemager, Gaardejer, Kalkbrænder og Købmand Mørcks Kone i Slangstrup.« Det var min Farmor — eller Bedstemor, som vi kaldte hende. Hun var Sønnedatter af Lærer H. C. Brøns i Hjørlande (Jørlande) og Søster til Lærer N. P. Brøns i Græse. Denne Brøns-Slægt er iøvrigt ikke i Familie med vore Dages Brøns'er indenfor Lærerstand, der stammer fra Vestjylland.

Min Farfar, Johannes Mørck, havde mange Jern i Ilden. Til Købmandsgaarden i Kongensgade overfor Gæstgivergaarden hørte to Gaardes Avling, ialt et Par Hundrede Tønder Land.

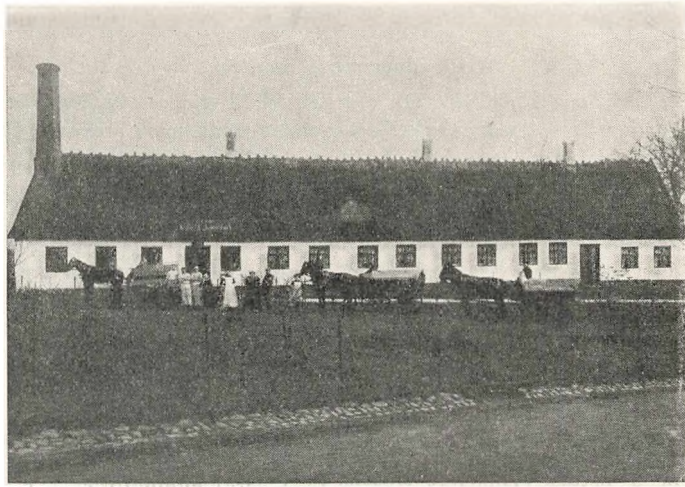
Efter Johannes Mørcks Død fortsatte hans Kone, altsaa min Farmor, Butikshandelen med alt, hvad dertil hørte, medens en Søn, Vilhelm Mørck, drev Gaarden. En anden Søn, Emil Mørck, fik senere Købmandsforretningen. Han havde tidligere haft Forretning i København, Østby og Helsingør. Vilhelm Mørck var min Far.

Indtil den store Brand i 1902, der lagde de fleste af Ejendommene i Slangstrups Nordside i Aske, var »Pilevang«, hvor der nu er Rutebilkiosk, Stuehus til Gaarden. Efter Branden byggede Vilhelm Mørck et nyt Stuehus paa Tomten, hvor en af Gaardens store straatækte Udlænger havde ligget. Det er den Ejendom, hvor der nu er Bank.

I det store Kompleks blev Landbrug og Handelsvirksomhed

Slangstrup_Savværk.
Igennem Porten ses Have
Møllegaards Udlænger.

Sognefoged, Bagermester Lebahns Ejendom
(den gamle »Rudegaard«) paa Kirketorvet,
hvor senere Mejeriet blev bygget.

drevet Side om Side, og her tilbragte mine Søsken­de og jeg vor Barndom. Min Far, Vilhelm Mørck, der som nævnt havde Landbruget, var forøvrigt i 1870'erne oplært ved Handelen hos Isenkræmmer Werner paa Kultorvet i København, og han blev senere Købmand i Frederiksværk. Min Mor, der hed Petra, havde Far lært at kende i Slangerup Præstegaard, hvor hun var ung Pige i Huset hos Pastor Knæckenborgs.

Der var stort Folkehold baade ved Avlsbruget og i Forretningen, og vi Børn kendte dem naturligvis allesammen, baade de faste og »Sæsonfolkene«, der f. Eks. i Høstens Tid kom og hjalp til. Fra mine Drengear husker jeg blandt andre tre Koner, Birthe (Børde, som hun kaldtes), Sine og Ellen, der bistod, naar vi høstede. En Dag, da der skulde mejes Rug, blev Birthe og Sine uenige om, hvem der skulde »ta' fra« efter Karlen, der mejede, og hvem der skulde binde. Skænderiet foregik hjemme paa Gaardspladsen, og pludselig tog Sine en Junge, som stod der, fyldt med Vand, og satte den ned over Hovedet paa Birthe.

»Er du ikke blevet vasket før, saa skal du blive det nu!« raabte Sine.

Resten af Dagen gik Birthe og Sine og græd, imellem som de skændtes. Ellen havde sit paa det tørre, men inden Aften kom Turen ogsaa til hende.

Mens de høstede, kom Handelsmand Hans Sylvest Hansen og fortalte Ellen, at hendes Mand, Svendsen hed han, havde solgt deres Gris, og den Efterretning fik ogsaa Ellen til at græde. Det var en Dag med Graad og Tænders Gnidsel, som vi Børn mindedes længe efter.

Det hændte, at Far »handlede Hest«. Saaledes husker jeg, at han engang solgte to Knabstruppere til Baron Knuth for 1500 Kr., en stor Pris paa den Tid. Knuth havde haft Højagergaard, den nuværende Landbrugsskole, men havde startet sin senere saa bekendte Cirkus, som han rejste Landet rundt med.

Trods Travlheden i den daglige Bedrift havde man i gamle Dage mere end nu en hel Del selskabeligt Samvær med andre Familier. Hjemme hos os kom vi bl. a. sammen med Bager Lebahns paa Kirketorvet — Lebahn var gift med Fars Søster Sofie — Dyr­læge Larsens, Dr. Arups, Pastor Skovgaards, de gamle Westrups paa Lindholmgaard og Familierne paa Strenghøjgaard, Kratgaarden og paa Højagergaard.

Børnene fra disse og flere andre Hjem gik i Privatskole hos Frk. Kruse, der var Søster til Dyr­læge Larsens Kone. Frk. Kruse holdt Skole paa første Sal i Dyr­lægeboligen i Strandstræde. Det var lige overfor Hestetorvet, og det kneb undertiden for os at samle os om Undervisningen, naar der foregik et eller andet nede paa Torvepladsen. Særlig galt var det, naar der var Zigøjnere, som holdt til dernede med deres Vogne.

To Gange om Ugen kom Pastor Skovgaard og havde Religion med os. Han kunde godt være lun, og det morede ham meget, naar vi i et højtideligt Skriftsted pludselig udtalte et af Ordene med Egnens Dialekt.

Ved Vintertid, naar der var Is, stormede vi, saa snart Skolen var forbi, over Hestetorvet og Savværkspladsen ned paa Have

Mølle­dam, hvor der var den dejligste Skøjtebane, og om Sommeren havde vi vore Skovture.

✧

I Butikken kom Folk fra vid Omkreds. Det var i Monopolets Tid, og der var kun den ene Købmandshandel i hele Byen. Blandt Kunderne var der adskillige Originaler. »Pindemanden« var en af dem. Han kom med Tække­kæppe, som han solgte. Det vil sige, han kom ind i Butikken og sagde, at han havde saa og saa mange Bundter Kæppe, og fik derefter den Besked, at han bare kunde gaa op paa Loftet og sætte dem, hvor han plejede. »Pindemanden« gik saa op og flyttede lidt om paa de Tække­kæppe, som allerede stod der — for som Regel havde han ingen med selv. Hans Trafik var godt kendt, men han hørte nu engang med til »Kundekredsen«, og han fik prompte sin Betaling, naar han havde været oppe paa Loftet og rumsteret lidt med Sagerne dér. Af andre Originaler husker jeg »Kuk-Kuk'en« fra Jordhøj og »Skrue-Peter«. De er forlængst døde og borte allesammen.

I mange Aar havde Farmor en Bestyrer i Forretningen, der hed Werkmeister. En Dag kom Dr. Arup ind i Butikken — det var et halvt Aarstid efter, at han, Doktoren, var kommet til Byen — og sagde til Werkmeister: »Det kniber for mig at blive klog paa, hvordan Folk her egentlig skal ta's! De kender alle Mennesker her, Werkmeister, fortæl mig, hvad man saadan Mand og Mand imellem siger om den ny Doktor!« — »Aa, de kan meget godt li' Dem, men hvis jeg maa raade Dem, Arup, saa skal De gi' dem noget mere Medicin — det er jo det, de gaar til Doktor for!«

I Strandstræde, i det røde Hus, som ligger lidt trukket tilbage fra Gaden, boede en Frk. Vesterborg. Hun var meget dyrevenlig. Bl. a. havde hun en stor Hund, en Grand danois. Den var ualmindelig mager, nærmest et Skelet, og da den engang fik en Gevækst paa det ene Ben, gik Frk. Vesterborg over til Dyr­læge Larsen med Hunden, for at han kunde se paa den. Dyr­lægen sagde, at Gevæksten var en Fedtknude, men det tog Frk. Vesterborg ham meget unaadigt op. Hun troede, det var en Spydig­hed, for hvor skulde »det aradte Kræ« faa en Fedtknude fra? Hun holdt sig derefter i lange Tider fra Dyr­lægeboligen og hilste ikke mere. Men saa blev hendes Kat syg. Den var blevet skabet. Der var ikke andet for: hun maatte til Dyr­lægen med den. »Hvad mener De, der er at gøre, Dyr­læge Larsen?« — De skal putte Missen i en Sæk og saa smide den ud i Mørcks Tørvegrav!« svarede Dyr­lægen. Saa blev den diplomatiske Forbindelse fuldstændig afbrudt.

Ja, det var dengang! Da jeg senere som ungt Menneske kom til Slangerupgaard som Forvalter, opfriskede jeg Bekendtskabet med mange af Byens og Egnens Folk, men adskillige af mine gamle Venner fra Drengearene var allerede dengang væk. Og nu, ja, nu er der næsten ingen tilbage af »den gamle Garde«, og selve Byen er ogsaa forandret. Kun Kvartererne omkring Kirken og de to Torve ligner sig selv nogenlunde, men ogsaa kun nogenlunde.

EFTERÅR I NC

Af M

Jeg vågner i et bjælkehus i Sjællands mindste rum,
hvor væggene er blå som Kattegat i havvej
og bræddeloftets solbrændthed er mørk som haslens nød,
der åbner sine farver i det første dagskær.

Luk døren op, og himlen puster ind
sin hilsen med septembers svale vind.
Den blander sig med rummets blå og brunt
og vider ud hvor før var småt og lunt.

Den rene dug er gæstfrit skænket ud ved solopgang,
et nattens fyldte bygevej, der ikke regner
men stænker regnvejrskræber frem for hvert et skridt man går,
den sætter sig på græs og kålens voks som fregner.

Det mindste kreatur, et brunrødt fæ
står undrende på sine kalveknæ
og er med sine øjnes himmelblå
et legetøj med tøjrets sløjfe på.

En krage, markens landsknægt, i en bue føres ud
og strejfer havets sprøjt med sine sorte vinger,
tror sig i en drejning genfødt i mågens slanke krop,
det nære havs, det høje himmelrums betvinger.

Hvor flygtigt dog imellem land og vand
er grænsen. Hvad er jord og hvad er sand?
En svag nuance kun i årets høst
fra markens tunge muld, fra hav og kyst.

Liseleje, september 1948

RDSJÆLLAND

Garde

Mod nord i Kattegat, hvor Sjælland sopper med sin tå
og Arresø i værste Fald vil rynke panden
her buler landet under plovens furer højt og lavt
og markerne har fejret bryllup med hinanden.

På nåletræer knap nok født endnu
og over birkens hår har nu en ru
og gammel hånd de første gange blot
ført kolde kærtegn, så det toner gråt.

Jeg tænker på et billede, et gammelkendt Motiv
der hænger over døren i mit hus ved havet,
en kvinde ved et vindu med den sidste stribe dag
gennem dunkelhed, hvori stuen er begravet.

Det skarpe lys, det sidste klare skær!
Stubmarken sluger den flaksende hær
af spurve, puster dem fra sig igen
i senårvinden der vejrer dem hen.

Jeg er igen i værelset, hvor brædehimlen står
med tømret hvælving over vaserne med lyngen.
Jeg mærker endnu vindens kælne fingre i mit hår
og hører endnu fuglevingers hårde syngen.

Den ramme lugt af lysvarm bakelit
fra radioens plads. I strandens klit
et stenkast fra får blæstens enegang
en lyd af orgelspil og salmesang.

Egnen omkring Skodsborg, Vedbæk og Trørød

FØR 50 AAR SIDEN

Af E. Jersing

Politimester E. Jersing, Frederikssund, der har tilbragt sin Barndom i Vedbæk, skriver her om denne Egn, som den saa ud for et halvt Hundrede Aar siden, og om dens Befolkning dengang.

Som lille Dreng kom jeg i 1894 til Vedbæk, og mine første virkelige Erindringer er derfor knyttet til denne Egn. Jeg har siden betragtet mig som Nordsjællænder, og et gammelt Ønske blev derfor opfyldt, da jeg atter havnede her, om end paa Nordsjællands vestlige Side.

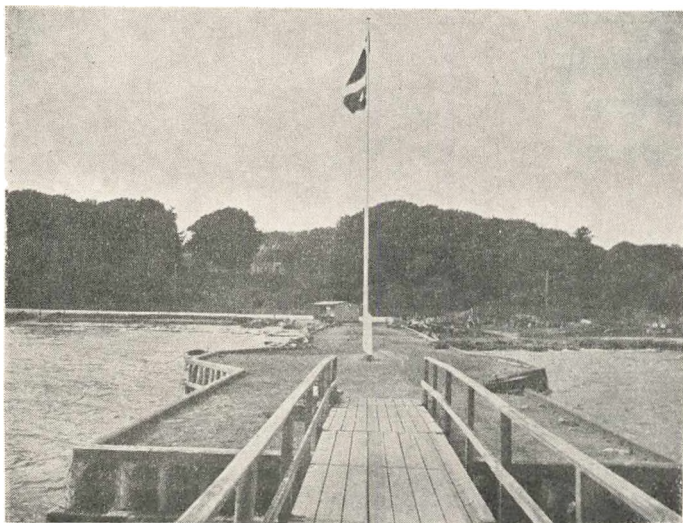
Min første Rejse fra København til Vedbæk foregik i Droske. Det var for mig en saa enestaaende Begivenhed, at jeg endnu ret tydelig husker Turen. Den varede længe og var vist be- kostelig, en Droskehest gik ikke for hurtigt, og en fornuftig Kusk overanstrengte ikke sin Hest, man bedede under Vejs, men iøvrigt var en Rejse fra København ikke saa lige til. In- den Kystbanen blev anlagt, foregik Rejsen med Klampenborg- banen, som i København udgik fra Stationen, der laa i Fari- magsgade, vel omtrent der, hvor nu Shellhuset ligger, og derfra til Klampenborg, hvorefter Rejsen fortsattes med Dagvogn op ad Strandvejen en temmelig besværlig og langsom Rejse, men Forholdene bedredes, da Kystbanen blev bygget og taget i Brug kort Tid før Aarhundredskiftet. Kystbanens Udgangspunkt var som bekendt Østerbro Station, som imidlertid havde den Ulem-

pe dengang, at den laa lidt vel langt ude i Københavns For- stæder. Kom man nemlig med Sporvogn inde fra Byen, maatte man, hvis man vilde spare en ekstra 10 Øre, og det var Penge den Gang, staa af ved Kastelsvej, hvor Takstgrænsen var, og gaa det resterende Stykke gennem Grønningen, Anlægget langs Kastelsgraven, hvor der om Aftenen var temmelig uhyggeligt at færdes.

Banestrækningen fra Klampenoerg til Helsingør blev anlagt i 1890'erne, og ved Bygningen anvendtes i høj Grad svensk Ar- bejdskraft. Svenskerne var vist dygtige Arbejdere, men mange af dem var meget fordrukne. Brændevinen var jo billig, saa Fristelserne var store. Mange var de Historier, der gik om deres Drikkegilder, og Befolkningen var ikke altid lige glade for dem. Jeg husker en Historie om en Husejer i Trørød, der efter et Drikkegilde blev Uvenner med sin Logerende, en Svensker. Danskeren greb til sit Gevær, og da Svenskeren søgte Dækning bag en Dør, som han smækkede i, skød Danskeren gennem Døren og saarede Svenskeren. Øvrigheden blandede sig i Sa- gen, og Manden fik 6×5 Dages Vand og Brød, en den Gang meget benyttet Straf. Nu var det saaledes, at der mellem hver 5 Dages Vand og Brød var en Pausse paa nogle Dage, og da Svenskeren efter den sidste Afsoning havde pralet af, at hans Kone havde lavet ham en Æggekage, som han havde smuglet ind i Arresten gemt paa Brystet, kom han galt af Sted. Politiet havde faaet det at høre, og da han kom anden Gang med sin Æggekage paa Brystet, blev den taget fra ham, og saa var den Historie ødelagt.

Iøvrigt foregik der megen Trafik fra Kysten til København pr. Skib. Et sikkert Foraarstegn var det, naar Dampskibsbroerne blev lagt ud. Landliggerne, som jo allerede den Gang fandtes i stort Tal, mange af de københavnske Familier havde eget Hus derude, benyttede Dampskibene til København, en ganske hyg- gelig og fornøjelig Maade at komme til Byen paa. Om Somme- ren saa man ogsaa mange Landauere med Kusk og Tjenere, adskillige Grosserere og Fabrikanter holdt egen Befordring, og man havde det Indtryk, at de prøvede paa at overgaa hinanden, navnlig naar en og anden ved Lejlighed kørte med fire. Det betragtedes dog som en nogen pretentiøs Demonstration, næ- sten som om man var adelig, hvad der betød noget mere den Gang end nu. Iøvrigt prægedes alt af en vis Hygge. Der var bedre Tid, og en egen Harmoni hvilede over Kysten, naar man en lun og skøn Sommeraften spadserede langs Stranden ved

Den gamle Dampskibsbro i Vedbæk.

Skodsborg og hørte Vagtskuddet Kl. 10 fra Middelgrunden. Saa var Dagen forbi, og man kunde med Ro gaa hjem i Seng. Der var ganske vist Folk paa Egnens tre Hoteller, Hotel Skodsborg og Hotel Øresund i Skodsborg og Vedbæk Hotel, men det var mest fastboende Gæster paa Hotellerne, bl. a. adskillige Tyskere, men vist ikke mange af Egnens faste Beboere. Man gik ikke saadan i Almindelighed paa Restauration.

Trafikken paa Vejene var til Hverdag ikke særlig stor. Om Søndagen var der derimod en ganske overvældende Cykletrafik med en Støvplage uden Lige. Københavnerne i de mærkeligste Paaklædninger kom kørende, af og til blev man stærkt chokeret ved at se Damer komme cyklende i Benklæder, trekvartlange og stærkt udposede, en Paaklædning, der til enhver Tid vilde virke chokerende.

★

Bebyggelsen paa Egnen Skodsborg, Vedbæk, Trørød var kun en Brøkdel af Nutidens. Fra Skodsborg til Vedbæk var der egentlig kun bygget langs Strandvejen, dog at der var en aaben Strækning ved Rolighed, hvor der fra Vejen til Frydenlund og til lidt oven for Bakken ved Enrum ikke fandtes Bebyggelse. Lokeshøj laa frit, og paa Strækningen nord herfor langs Kysten var der aaben Mark, der blev drevet som almindelig Landbrugsjord. I Vedbæk gik Bebyggelsen ikke væsentlig længere mod Nord end til Stationsvejen, og i Trørød var der ikke ret mange Ejendomme uden for selve Byens oprindelige Kærne. Her laa fem Gaarde, som ejedes af *Christoffersen*, *Niels Petersen*, *Ole Jensen*, *Dyrlæge Jensen* og *Enkefru Larsen*, et Gartneri, en Købmandsforretning, den gamle Skole og nogle Huse. Mod Syd endte Byen med *Fru Larsens Gaard*, mod Holte var der enkelte Huse, og Bebyggelsen sluttede med *Bryggeriet* og *Gartner Købkes* Ejendom. Ved Vejen mod Vedbæk laa midt i en aaben Strækning *Tømrermester Christensens* Ejendom og paa Hjørnet ved Skoven en Villa, som tilhørte *Fabrikant Conrad Møller* (*Hornung & Møller*). Hele den yderligere Bebyggelse, der nu findes, er kommet til siden.

Forholdene var i det hele fuldstændig landlige. Øvrigheden var repræsenteret ved Politibetjenten i Skodsborg og hans Kollega *Sørensen* i Vedbæk, som vi Drengene, uvist af hvilken Grund, havde megen Respekt for. Iøvrigt mærkede man ikke meget til dem, man klarede sig selv. Jeg mindes f. Eks. fra Trørød, at en noget forfalden Arbejdsmand — der ofte paa Grund af sit Drikeri laa i Konflikt med sin Kone, som for det meste ernærede Familien ved sit Arbejde som Malkenone — ved flere Lejligheder blev tæmmet paa den Maade, at *Dyrlæge Jensen* lukkede ham inde i sin Lade, hvor han saa maatte blive til næste Morgen, naar han var blevet ædru og skikkelig. En mærkelig Sygdom, han har, sagde en Nabokone, for naar andre Mennesker er syge, skal de ha' Doktor, men han skal ha' Dyrlæge! Øvrigheden var stærkere repræsenteret om Sommeren, for saa laa *Birkedommer Valeur* paa Landet hos *Gaardejer Christoffersen*. Iøvrigt var det almindeligt, at alle udlejede, hvad de kunde, til Sommerbeboelse. Af mere kendte Sommerbeboere i Trørød mindes jeg *Sceneinstruktør Lehmann*, der boede i den gamle Skole, som han havde købt, da Skolen blev nedlagt og henlagt under Vedbæk.

★

Vedbæk Kro og Hotel før Branden. — Foran ses „Drachmanns Kastanie“, som staar der endnu.

Skoleforholdene var paa det nævnte Tidspunkt ordnet rent landsbymæssigt, selv om man hurtigt gik over til en Centralskoleordning med Skolen i Vedbæk, hvad der medførte, at Skolerne i Skodsborg og Trørød nedlagdes. Skolen i Skodsborg laa ved Foden af Bakken ved Aggershville, den solgtes og er nu Privatvilla. Til Skolen knyttedes 4 Lærere, nemlig *Lærer Mørch* fra Skodsborg, *Lærer Krogh* og *Lærerinderne Beyer* og *Nielsen*. Det blev af *Børnevitsen* udlagt som »Frøken Nielsen sidder i en mørk Krog og drikker en Bajer«. Iøvrigt var der en Privatskole i Vedbæk, som ejedes af *Frøken Rech*. Skolen holdtes i hendes Villa, der laa paa Hjørnet af Stien og en Sidevej til Strandvejen. Her fik jeg min første Skolelærdom i Aarene 1897 til 1900. *Frøken Rech* ledede selv Undervisningen i Skolens ældste Klasser. Der var kun to. I den yngste Klasse havde man *Frøken Jørgensen* som Lærerinde. Hun stammede fra *Søllestedgaard* paa Lolland. Egentlig var Skolen en Pigeskole, men der gik ogsaa Drengene, indtil de blev en halv Snes Aar gamle. Undervisningen var fortræffelig og Skolepengene smaa, saa vidt jeg kan huske 2 å 3 Kr. maanedlig. Man havde betydelig Respekt for *Frøken Rech*, hun kunde blive meget hidsig og ildrød i Ansigtet, hvad der virkede ganske komisk, men saa var det iøvrigt bedst at holde sig i nogen Afstand fra hende, for nu sad Haanden løst. Da Skolegangen i Vedbæk maatte op-høre, blev jeg og en stedlig Kammerat sat i *Lyngby private Realskole*, *Thyssens Skole*, som da lige var overtaget af gamle *Thyssens* ganske unge Søn, cand. phil. *Hans Thyssen*. Rejsen til *Lyngby* blev foretaget med den nyanlagte *Lyngby—Vedbæk Bane*. Vi var med Toget fra *Frydenlund* den første Dag, det gik, en Dag i Aaret 1900. Banen blev straks kaldt *Grisen*, et Navn, der trofast har hængt ved Banen siden. Strækningen fra *Nærum* til *Vedbæk* er nu nedlagt.

Paa Egnen var der kun en Læge, *Dr. Mathiasen* i *Nærum*, som mange benyttede. *Dr. Voss* fra *Taarbæk* havde dog ogsaa mange Patienter paa Strækningen *Skodsborg—Vedbæk*. Lægebesøg blev den Gang næsten altid foretaget pr. Cykel. Egnen hørte til *Søllerød Sogn*. Den første Præst, jeg mindes, var gamle *Pastor Vedel*. Derefter kom *Pastor H. N. Clausen*, Søn af *Biskop Johs. Clausen* i *Aarhus*, hvilket man mente havde haft nogen Betydning for hans Udnævnelse til dette store og eftertragtede Em-

bede, som han fik i en relativ ung Alder. Han var gift med den da i visse Kredse meget yndede Forfatterinde *Jenny Blicher-Clausen*, som bl. a. skrev Romanen »Farbror Frans«. — Da Pastor Clausen i en meget ung Alder døde kom Pastor *Ferdinand Jensen*, som virkede i Sognet i mange Aar.

★

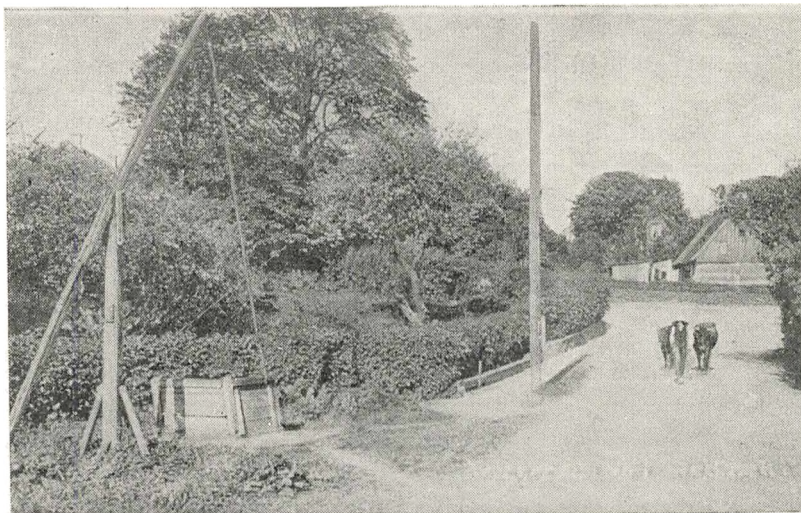
Restaurationslivet i Trørød—Vedbæk var samlet om Vedbæk Hotel, som den Gang ejedes af Hotelejer *Larsen*. Hotellet laa oprindelig længere mod Syd, ikke langt fra Trørødvejens Udmunding i Strandvejen. Hotellet brændte i Slutningen af 1890'erne. Det var en Brand, der med Hensyn til Rednings- og Slukningshjælp var fuldstændig parodisk. De selvbestaltede Redningsfolk kastede Porcelænet ud fra Etagerne, og Brandfolkene, som langt om længe kom til Stede, forsynede sig meget hurtigt med Drikkevarer fra Hotellets Kælder. De blev mere eller mindre fulde. Brandvæsenerne fra de forskellige Byer sprøjtede paa hinanden, saa det kan vel ikke undre, at Hotellet nedbrændte fuldstændigt. Det blev efter Branden flyttet hen, hvor det nu ligger. Paa Hotellet havde Klubben Tilholdssted. Sæsonens Højdepunkt var Juleballet, hvor man holdt ud til de smaa Timer. Jeg mindes en Gang, at det holdt ud til Kl. 6—7 Morgen. Børnene dansede til Kl. 10, hvorefter de voksne tog fat, en lang Nat for en lille Dreng at holde sig vaagen, og hjem kunde jeg ikke gaa, fordi jeg var inviteret med en Kammerat, og hans Forældre holdt ud. Der var ogsaa Dilettantforestillinger. Her saa jeg for første Gang en Komædie, det var »Abekatten«, husker jeg. En

af Skuespillerne var Gartner *Buhr*, Frydenlund, som vist var en meget benyttet Dilettantskuespiller.

Dyrehavsbakken og dens Forlystelser spillede en stor Rolle, i alle Tilfælde for Børnene. Utallige var de Skovture, der fra Omegnens Skoler gik til Bakken, andre Udflugtssteder kunde ikke tænkes. Turene foregik i Vogne, som Egnens Landmænd mødte med, og altid midt om Sommeren. Det skulde jo være i Dyrehavstiden, og den var ikke saa lang den Gang, som nu. Man sluttede meget tidligt paa Sommeren. Sportsinteressen samlede sig især om Cykleløbene. Det var den Gang i *Ellegaards* første Tid. Og saa var der jo Brydekampen! Hvor fulgte en Dreng ikke Nationens Helt *Bech-Olsen* under hans Brydekampe paa Traverbanen, hvad enten det nu var den stærke Græker eller den frygtelige Tyrk, han skulde kæmpe med. Der stod meget paa Spil, ikke alene hans Verdensmesterskabsbælte, som man sagde, han havde, men ogsaa hele Nationens Ære. Han klarede sig jo altid, i alle Tilfælde i mange Aar og i mange Kampe, indtil han til sidst blev fældet af en Dansker, *Jes Petersen* fra Odder. Som bekendt sluttede *Bech-Olsen* sin Løbebane som Cirkusdirektør.

★

Naar jeg ser disse ca. 50 Aar tilbage i Tiden, har jeg — i Modsætning til saa mange andre, som synes, at Tiden er løbet hurtigt — en Følelse af, at alt dette er meget længe siden. Og naar det sker, at jeg kommer paa Egnen igen, kan jeg knapt kende den. Næsten alting er forandret.

Den gamle Bybrønd i Trørød.

„Kongens Zigeunere“

FRA FREDENSBORG ✧ ✧

Af Maurus Gitano

Naturligvis vakte Zigeunerlejren Opsigt i Byen, og næste Formiddag mødte Politimesteren op med flere Betjente og præsenterede Høvdingen en Udvisningsordre.

Der blev Graad og Tænders Gnidsel og Banden og Skælden paa flere forskellige Sprog, men Politimesteren var ubøjelig. Han ønskede hurtigst muligt at blive den ukaldede Folkevandring kvit. Zigeunerne kunde

I Døren: Høvdingen Tjulga Tajkon. — Alle de øvrige paa Billedet er hans Børn. — Ved Høvdingens venstre Side (med store Sølvknapper): Philip Tajkon. — Øverst paa Trappen: Jofie Tajkon med sin Broder Mutto Tajkon paa Armen. Ved Jofies venstre Side: Joseph Tajkon. — Siddende foran Jofie: hendes Søster Kathrina Tajkon. — Staaende paa Trappens nederste Trin: Albert Tajkon. — Yderst til venstre: Marietta Tajkon. — Foran Marietta: Oskar Tajkon. — Yderst til højre: Anton Tajkon. Billedet er taget kort efter Familiens Ankomst her til Danmark.

Her fortælles om en stor Zigeunertrup, som i 1906 med Høvdingen Tjulga Tajkon i Spidsen kom til Fredensborg og fik Kongens personlige Tilladelse til at opholde sig her i Landet. Høvdingens Datter Marietta, der som ung var berømt for sin sjældne Skønhed, har nylig gæstet Nordsjælland paany. Hun er nu Slægtens Overhoved.

EN Sommerdag i 1906 kom der en stor Zigeunertrup over med Færgen fra Helsingborg. Truppen bestod af et halvt Hundrede Personer, Mænd, Kvinder og Børn i alle Aldre, fordelt i 12 Beboelsesvogne, og 25 Heste og andre Dyr.

Med Høvdingen, Tjulga Tajkon, hans Kone og deres mange Børn i den forreste Vogn satte hele Karavanen sig straks i Bevægelse gennem Helsingørs Gader med Kurs mod Fredensborg. Her slog man Lejr og belavede sig paa at blive i nogen Tid.

Bjørnetæmmeren Eduard Rosenhagen, gift med Marietta, som staar bagved, og deres yngste Datter, Rosa, der nu er Artist.

Tjulga Tajkon Rosenhagen, Mariettas ældste Søn.

for hans Skyld rejse, hvorhen de vilde, bare ikke her i Landet. Han foreslog Sverige, hvor de var kommet fra.

Midt under det hele kom Kongen — det var Frederik den Ottende — ridende paa sin hvide Hest. Han stoppede op og spurgte, hvad der var paa Færde. Aldrig saa snart blev Zigeunerne klar over, hvem Rytteren var, før Høvdingens Kone og Datter, den smukke 17-aarige Marietta, kastede sig paa Knæ for ham og bad, om de dog ikke maatte blive her i Landet.

Kongen tilkaldte Høvdingen, og da han højtideligt havde garanteret, at Truppen vilde holde Landets Love til Punkt og Prikke og i et og alt rette sig efter Politiets Anordninger, lovede Kongen, at han personligt vilde skaffe Truppen Opholdstilladelse.

Hans Ord blev hilst med Jubel, og Marietta dansede til Tak en Tarantel omkring Kongen og hans Hest.

Opholdstilladelsen kom hurtigt, og med den i Lommen drog Tjulga Tajkon saa rundt her i Danmark med sine Folk. Begivenheden blev omtalt i Aviserne, og hvis Tajkon ikke straks havde været klar over, at der var en fin Reklame i den Start, han og hans »Undersaatter« havde faaet, da de satte Foden paa dansk Grund, saa blev han det siden. »Kongens Zigeunere« blev hans Trup kaldt, og overalt, hvor den kom frem, forklarede Tajkon med stor Værdighed, at han rejste med speciel kongelig Tilladelse.

Naturligvis havde der før været Zigeunere baade i Fredensborg og andre Steder i Danmark, men saa stor en Trup havde man sjældent eller aldrig været ude for før. Det brogede Tøj, de havde paa, deres store Ørenringe og andre mærkelige Smykker og de vældige Sølvknapper, de gik med i Trøjer og Kjoleliv, vakte Opsigt alle Steder. »Kongens Zigeunere« bragte et Pust fra fremmede Himmelstrøg med sig.

Hvor stammede Tajkon og hans Folk fra? Ja, hertil kom de altsaa fra Sverige, men formentlig var de indvandret dér fra Rusland over Finland. Hvor mange Zigeunere, der findes i Verden, ved ingen. De er ikke

saadan at holde Mandtal over. Men de fleste lever i det sydøstlige Europa. Deres oprindelige Hjem er Forindien, og deres Sprog er tydeligt nok en indisk Dialekt — trods de mange Indblandinger, der er kommet til, navnlig af Græsk, Ungarsk, Czekisk, Polsk og Tysk.

De er fødte Musikere, og især i Sydøsteuropa har der været og er stadig berømte Zigeunerorkestre, baade mandlige og kvindelige. Kendt er f. Eks. Lili Gyenes og hendes 20 Zigeunerinder, som bl. a. har turneret her i Danmark for en halv Snes Aar siden.

Tjulga Tajkons Opholdstilladelse udløb i 1912, da Kongen døde, og Truppen maatte forlade Landet. Nej, ikke hele Truppen, for den skønne Marietta var blevet dansk Statsborger. Hun havde altid været stærkt ombejlet, det var svært at staa for hendes skælmske brune Øjne, og mere end een Ungersvend sendte hende Blomsterhilsener og slog Lyren til hendes Pris.

Mariettas ældste Søn, Tjulga Tajkon Rosenhagen, og hans Kone, Fru Käte Rosenhagen, der begge har rejst som Artister, bl. a. med Cirkus Belli. Fru Käte har, da det viste sig, at hun havde kiroman-tiske Evner, lært sin Svigermor Kunsten af og spaar nu, ligesom Fru Marietta, baade i Haanden og i Kort.

Da Marietta var 19 Aar, fik hun fra en ung Student en Buket røde Roser og et langt Digt, hvis sidste Strofe lød:

»Du er dejlig,
Marietta,
og dejligst du er,
Marietta,
naar du hæver dit Blik,
og du aabner din Sjæl,
som taler med Øjet
sit skønneste Sprog!
Marietta! Marietta!«

*

Eduard Rosenhagens Begravelse i Roskilde. Paa Forhøjningen ved den aabne Græv staar Zigeuneren Daikan fra Stockholm, som, efter at Pastor Müller havde talt og forrettet Jordpaakastelsen, bragte Rosenhagen et Farvel fra Slægt og Venner i et Sprog, der var en Blanding af Ungarsk og Czekisk.

MEN Marietta valgte, da det kom til Stykket, en Zigeuner, Bjørnetæmmeren Eduard Rosenhagen. Han havde dansk Indfødsret, og da Marietta holdt Bryllup med ham, fik hun ogsaa, automatisk, Indfødsret og kunde blive her, da hendes Familie maatte drage af Lande.

Marietta og Eduard Rosenhagen fik med Aarene flere Børn, som sammen med Forældrene fortsatte den omflakkende Tilværelse, et frit Liv i bestandig Farten om fra Sted til Sted.

I 1937 var Familien Rosenhagen i Roskilde, og her blev den ramt af en Katastrofe. Eduard Rosenhagen blev revet ihjel af sine to Bjørne. Ulykken gjorde et stærkt Indtryk overalt, og Eduard Rosenhagen blev fulgt til Graven af et stort Følge fra nær og fjern, Roskildeborgere og farende Folk fra hele Danmark og fra Udlandet mellem hinanden. Damer fra Domkirkens Kor sang i Kapellet, hvor Pastor Müller talte, Orkesterforeningens Medlemmer blæste Koraler paa Kirkegaarden, og Zigeuneren Daikan, som var rejst herved fra Stockholm, gav ved Graven gribende Udtryk for Slægt og Venners Sorg.

Men Livet skal leves, og Marietta maatte nu alene sørge for Familien i Aarene, der kom.

Marietta lever endnu, men ung er hun ikke længere. Hun er dog stadig en typisk Zigeunerkvind, høj og

Mariettas yngste Datter, Rosa, der er Artist (Hawaii-Danserinde).

Fru Marietta Rosenhagen, født Tøjkon, med sit Barnebarn, Hanne Maja Rosenhagen.

rank, mørk af Lød med dybe, uudgrundelige Øjne, fulde af Orientens Mystik — og saa kan hun spaa, ganske som i gamle Dage, da hun dansede Tarantel for den danske Konge.

Marietta og hendes Familie er altid paa Rejse ogsaa nu om Stunder, og for nylig har hun været i Nordsjælland for at gense de kendte Steder. Som Slægtens ældste, dens højt elskede Mater familias, residerer hun i Truppens fornemste Beboelsesvogn, der er prydet med to Silke-Dannebrogsflag. Her giver hun Sandsiger-Seancer omgivet af kiromantiske Symboler og Himmeltegnene, Gengivelser af alle Dyrekredsens 12 Stjernebilleder: Vædderen, Tyren, Tvillingerne, Krebsen, Løven, Jomfruen, Vægten, Skorpionen, Skytten, Stenbukken, Vandmanden og Fiskene.

»Sikke Tidder vi lever i!« sagde Jor'moren fra Alme, »di enerste lyklike Men'sker er dom, der int' er født inøv — og hvor mange er der a' dom?«

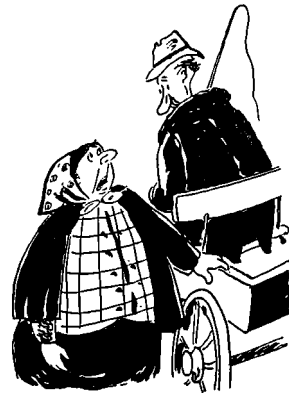
Da Vejassistentin spurgte Filliput-Thorvald, som slog Skærver, om ded vaa alt, hva' han hade sidt og laved in heel Dæv, saa svarte Thorvald: »Ja, hov, Di maa huse paa, at jeg har osse sidt!«

»Hvoffor Latin kaldes it dødt Spraaev? Ded ka' jeg godt sige jer!« sagde Evvetskive-Smedin. — »Dovt'rene skrivver daares Resefter paa Latin, og alt, hvad in Dovter faar Fingre i, ded kreperer! Ded er da in viis Vej!«

• Nordsjælland

Dengang Mads fra Skovhuvsene it Par Dæve før Juvl kom og vilde givtes igen, og Præstin sagde, at han synts, ded vaa lidt for gesvindt, naar hans føst' Kone vaa død ved Mikkelsdævs-tidder, svarte Mads: »Ja, men jeg plejer int' van og bære Nag ret længe!«

»Saa huser døv Appeteked!« sagde Line te' Pa' Peesen, der stod og sku' te' Marked. »Men la' dom skrivve paa Flaskerne, hva' for'n Meksin der er te' dig sæel, hva' for'n een Øged ska' ha' — vi sku' nøddig ta' fejl, saa vi kom te' og staa og mang'ø Øged lige nøv her i Pløjetidden!«

»Jøev, ded skeer osse, at jeg tænker paa dig, Lævs!« svarte Sidse, da Gante-Lævs sagde, at hun aldrig tænkte paa a'ent end Mandfolk.

e Skæmtesprog

Karen Jens Ols, som altid vaa te'reds med in Forklaring paa baade ded ene og ded a'ent, sagde: »Hvoffor Appetekerne gerne er opkaldt etter Dyr? Ded ska' jeg s'mænd sige jer, ded er, for ded di ta'r saa umenskelige Priser!«

»Jeg sku' næsten ha' 10 Øre mere for at balbere dig end di ander Manner!« sagde Balberin te' Kævmænd Jensen, »for døv ble' saa lang i Ansæjted, da døv kuns fik 14 Stemmer te' Sovneraadsvalged!«

Da Præstin spurgte Kneise-Johan, om han da værklig brøvte alle di Penge, han tjente, te' Brænd'vin, svarte Johan: »Nej janed, paa ded Læv! Der gaar da osse a' og te' in hael Snes Kroner eller mer' te' og betale Bøde med, naar jeg har væ't svirenes!«

»For vos fra Krejme Sovn, ja, og for Vorherre natyrligvis, er ingenting umuvlig!« sagde gamle Frans fra Adderød, naar han kom lidt i Støddet.

»Hænge sig? For hinner Skyld? Ded ku' alder menne Dæve ingfalde mig — ded vaa da ded sidst', jeg vilde gøre!« sagde Pranger-Didrik, da Mette Marie hade slæd op med ham og givtet sig med Jens i Bakkerne.

Da Bærkdormin sagde te' Krøvskytte-Peer, om han da int' tro'te, at han, Bærkdormin alsa, vaa klovere end ham, svarte Peer: »Næej, og vaa Di ded, saa saa'ed nok galt yd for mig!«

En Digter

OG DEN NORDSJÆLLANDSKE NATUR

Af Johs. Møller

Tegninger: Grethe Møller

Kommunelærer Johs. Møller, Kgs. Lyngby, skriver om Digteren Johannes Helms og hans kendteste Sang »Jeg elsker de grønne Lunde«. hvortil Inspirationen blev hentet i Nordsjælland. Forfatteren foreslaar, at der rejses en Mindesten paa Haregabsbakken ved Esbønderup, hvorfra Helms saa ud over »de grønne Lunde« og »Sejlernes Tusindtal«.

VED en »Hvem-ved-hvad«-Konkurrence i Radioen engang i Foraaret hørtes et Børnekor synge: »Jeg elsker de grønne Lunde.« — Opgaven gik saa ud paa at sige, hvem Digteren var. Ingen af Deltagerne havde dog nogen Mening om Sagen, og da de fik Navnet — *Johannes Helms* — at vide, lod det til, at de aldrig havde hørt det før.

I denne vankundige Flok har formodentlig ikke befundet sig Nordsjællændere. For heroppe i Nordsjælland, hvor Johs. Helms hentede Inspirationen til sin Fædrelandssang, burde hans Navn dog endnu ikke være ukendt.

Johs. Helms var ganske vist født paa Slagelseegnen, men hele sin Barndom tilbragte han i *Esbønderup*, hvor Faderen var Præst, og selv regnede han sig for Nordsjællænder. Fremfor nogen betragtede han Kulsvierne som sine Landsmænd.

Uden Barneaarene i det naturskønne Esbønderup havde Johs. Helms næppe kunnet skrive »Jeg elsker de grønne Lunde.« Hvad han elsker, er jo det, han saa som Barn: Gribskovens Bøgetræer, det blanke Øresund, de mange Sejlskibe omkring Toldbyen Helsingør, Barndomsegnens bakkede Landskab, Esbønderups flittige og fattige Landbrugere, som han naturligvis bedst husker fra den festlige Høsttid.

Men Digtet er ikke skrevet af en ung Mand. Prøv at læse det igennem. Man vil kunne høre, at Digteren har oplevet noget og har haft Skuffelser.

De otte smaa Vers har et helt Menneskeliv til Forudsætning.

Og hvordan saa det Menneskeliv har formet sig? Det er her bedst at give Digteren selv Ordet:

»Johannes Helms født i Sørbymagle ved Slagelse d. 8. Nov. 1828. Da min Fader senere modtog et Præstekald i Nordsjælland, blev jeg i Aaret 1840 sendt paa Latinskolen i Frederiksborg, som jeg i October 1847 forlod for at studere ved Københavns Universitet. Efter at jeg havde begyndt at forberede mig til Examen filosofikum, udbrod Oprøret i Hertugdøm-

merne og Krigen med det tyske Forbund. Da jeg nu havde absolvert den filosofiske Examen med Charakteren laudabilis, og da det andet Felttog — efter Vaabenstilstandens Udløb — paabegyndtes, meldte jeg mig i Marts 1849 til Krigstjeneste og blev straks udtaget. I Løbet af min 2-aarige Tjenestetid avancerede jeg til Sergcant og blev efter Slaget ved Idsted benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. I April 1851 vendte jeg — entlediget fra Krigstjeneste — tilbage til København.

Disse biografiske Oplysninger er hentet fra Slesvig Domscoles Eksamensprogram fra Aaret 1857.

Efter Deltagelsen i 3-Aars Krigen var der hos Johs. Helms vakt en saadan Kærlighed til Sønderjylland, at han, saa snart Studierne i København var tilendebragt, søgte Stilling som Lærer i Slesvig By.

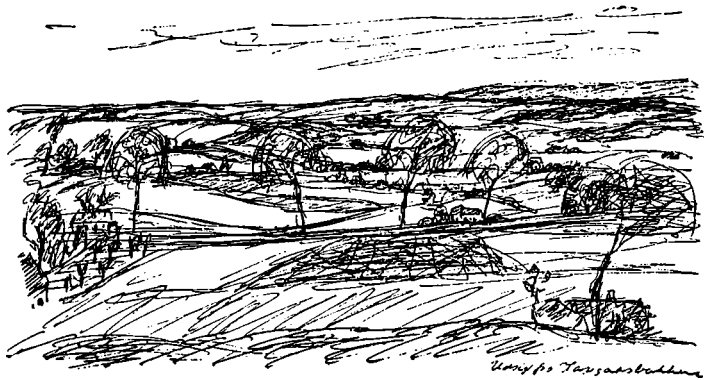
Skolen havde den — slet ikke daarlige — Skik, at nye Lærere skulde præsentere sig for Forældrekrederen gennem en lille Levnedberetning. Naar man blader Eksamensprogrammerne igennem fra Aar til Aar, ser man, at de unge Lærere almindeligvis ikke har været kede af at skrive om sig selv. De »breder sig.«

Samtidig med Johs. Helms ansattes en Adjunkt Lorenzen fra Sundeved. Han behøvede 4 Sider i Programmet, hvor Helms kunde gøre sig færdig paa een.

Denne Beskedenhed forlod ham aldrig.

Sine Digtsamlinger forsynede han med Forord, hvori der gjordes Undskyldninger for, at Digtene overhovedet blev udgivet. Johs. Helms har nemlig skrevet mange Digte, ogsaa mange daarlige Digte, inden »Jeg elsker de grønne Lunde« blev til.

Saaledes fremkaldte Krigens forskellige Situationer ofte Smaadigte, og i de glade Studenteraar i København efter 3-Aars Krigen gjorde han stor Lykke med sine muntre Viser.

En af dem kendes endnu. Det er den om »Den svenske Constabel fra Sverrig, der skjød sig med en Kanon.«

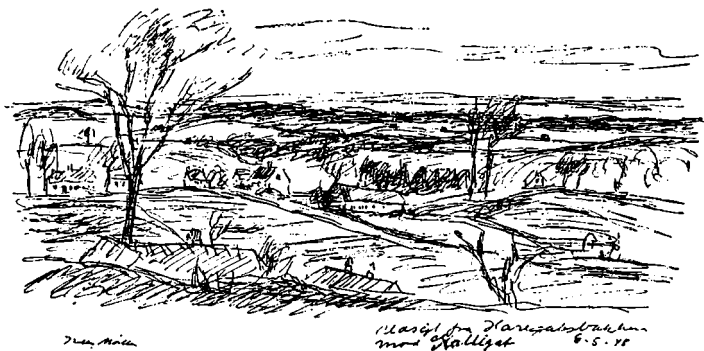
Ligesom i de rigtige Skillingsviser forudskikkes der Læseren en kort Orientering:

Ny og sørgelig Vise
om hvorlunde en Mand i Sverrig
skjød sig paa en for Almenheden
let fattelig Maade, saa at han
gik ud som et Lys.

Man ser for sig Johs. Helms i Kredsen af Studenterkammerater foredrage sin nye Vise. Digter og Tilhørere har moret sig lige kongeligt.

Samme gode Humør afspejler sig i Visen om Rigsdagsmanden, der har været »til Middagsmad hos Kongen.«

»Kors dog for al den Mad, der gik med,
Der blev vist ædt et Par Stude,
Ingen dog aad som den Satans Smed,
Sören Jensen fra Rude.
Og saa min trofaste Ven Gomard,
Jøsses Navn, sikke Bidder han ta'er!
Ja, jeg har været til Middagsmad
Hos Kongen idag.«

Mon ikke en eller anden brav Nordsjællænder har staaet Model til Visens Rigsdagsmand?

★

I 1857, da Johs. Helms havde taget sin Embeds-eksamen og flyttede til Slesvig, maatte han sige Farvel til det glade Liv mellem Studenterkammeraterne, der havde inspireret til saa mange Viser.

Men naar Lejlighed gaves, var han stadig paa Pletten. Da f. Eks. Studentersangforeningen i 1862 kom til Sønderjylland, gjorde Helms sin Skyldighed:

»Skaal Kammerater! Man kjender en Mand,
Veed I jo, bedst, naar han slaer og han drikker,
Derfor vil vi for vort Fædreland
Drikke og slaa til vi ligger.«

Det anførte Vers er Visens sidste og maaske væreste. Overhovedet er den fæl. Der er en lang Afstand fra Drikkevisens Ophavsmand til Digteren af »Jeg elsker de grønne Lunde.« Men Helms behøvede, som saa mange andre, Krigen 1864 for at blive rigtig voksen.

I en lille Bog »Fortællinger og Digte« 1888 har han skildret Begivenhederne omkring Krigsudbruddet, saadan som han oplevede dem i Byen Slesvig.

Han vedstaar gerne, at han lige som næsten alle de i Byen indkvarterede Officerer var behersket af en temmelig letsindig Optimisme i Maanederne forud for Krigsudbruddet:

»Jeg crindrer i denne Tid ikke at have hørt eller mærket noget som helst Udbrud af Forsagthed eller Mistillid, tværtimod, Stemningen var, omend ikke løftet, saa dog god.«

Arbejdet paa Skolen gik sin vante Gang, d. v. s. Elevtallet skrumpede ind, og til sidst var der kun ca. 20 Børn igen.

Rektor havde resolveret, at Helms »som krigskyndigt Medlem skulde afgøre, naar der var faldet tre skarpe Skud i Skolens umiddelbare Nærhed,« for naar det indtraf, skulde Undervisningen standses.

Den første Februar gik Tyskerne over Ejderen. Krigen var begyndt.

Den tredie Februar, da Helms om Morgen gik til Skole med et Sæt grønne Stilebøger under Armen, mødte han et Regiment Soldater paa Vej ud til Danevirke:

»Den tapre Landsoldat« klang fra Gelederne, og det gik med et Knald og et Liv og igjennem Friedrichsberg, der mindede mig levende om de bedste Dage af min egen Soldatertid. Jeg var ung nok til at mit Blod kunde komme i Kog, og da pludselig en ung rask Officer, som jeg kjendte lidt til, kom hen til mig, tog mig i Armen og sagde: »Smid de Stilebøger og følg med,« saa tog det et vældigt Tag i mig, og jeg maatte ryste mig lidt, inden Besindigheden kom tilbage, og jeg traskede i Skole med de grønne, men mit Hjærte marscherede ud til Danevirke.«

Saa kom Tilbagetoget fra Danevirke, Tyskernes Indmarch i Slesvig By og de danske Embedsmænds Forvisning.

Helms og hans Kolleger rejste over Hamburg til Warnemünde, hvor de kom om Bord i et svensk Skib. Men Ulykkens fulde Omfang stod dem endnu ikke klart:

»Da Kaptajnen om Aftenen, medens vi endnu laa i Havnen, samlede os om en vældig Bolle Punsch, herskede der næsten en Slags dæmpet Lystighed ombord, og mangt et Glas blev tømt paa, at vi maatte vende tilbage under lykkeligere Omstændigheder, og ingen af os tvivlede paa, at det vilde ske.«

Billedet af de punchedrikkende Embedsmænd, der — under disse Omstændigheder — kunde finde frem til »en Slags dæmpet Munterhed«, er vist ret karakteristisk for Tidens Nationalliberale. Man forbisaa de ubehagelige Muligheder. Ja, selv naar Mulighederne havde udviklet sig til Kendsgerninger, forstod man at se bort fra dem. Samtidens Aviser giver et temmelig rystende Indtryk af de politiske Kredses Overfladiskhed og Selvtilstrækkelighed.

Johs. Helms var virkelig at undskylde.

★

SIKKERT har han behøvet lang Tid til at gøre sig fortrolig med Nederlaget i 1864.

Men da Omfanget af den nationale Katastrofe endelig stod ham klart (og det har rimeligvis først været efter 1870, da ogsaa Frankrig blev slaet), saa var Forudsætningerne til Stede for en lødigere Produktion end Studentertidens.

I 1873 skrev han »Jeg elsker de grønne Lunde«. (Senere benyttet som Indledningsdigt i Bogen »Soldaterliv i Krig og Fred«, der handler om hans Krigsdeltagelse i 1849—50). Men Digtet har den tabte Krig til Forudsætning. Det ligger i Stemningen mere end i Ordene. Men uden denne Stemning var Sangen aldrig blevet Sønderjyderne saa kær i Fremmedperioden eller saa benyttet over hele Landet nu i sidste Verdenskrig.

»Om alle de Drømme bristed',
du har fra din Ungdom drømt,
om Trængsel og Nød du fristed',
jeg elsker dig dobbelt ømt.«

Smukkere kunde Illusionerne fra 1864 næppe tænkes afskrevet. Ingen hadefulde Udfald, hverken mod de Nationalliberale, der i Aarene 1850—64 opdyrkede de ulykkelige Vrangforestillinger om Danmarks nationale Muligheder, eller mod Tyskland, der i 1864 slog alle Illusionerne i Stykker.

Man ser: Nationalfølelsen hos Johs. Helms nærredes af Kærlighed, ikke af Had. Kærlighed til Folk og Historie, men ogsaa til Naturen. Digteren var som nævnt opvokset i Esbønderup Nord for Grib Skov, og fra denne hans Barndomsegn stammer de Naturindtryk, som giver hans Fædrelandssang Farve.

Fra Bakkerne i Esbønderup Sogn har han set henover »de grønne Lunde« og ud til Øresund »med Sejlerens Tusindtal« omkring Helsingør.

I den lille Bog »Grib« har han et Par Aar før sin Død skildret det samme Panorama, som vi kender fra hans Fædrelandssangs to første Vers:

»Skovfogedboligen ligger lige tæt ved et af Nordsjællands, ja af hele Danmarks, smukkeste Punkter, Skovhusbakken, nu paa Kortene kaldet Haregabsbakken, hvorfra man har en henrivende Udsigt til alle Sider. Mod Nord og Øst seer man ud over Kattegat og Sundet med Kullen og Hallandsaas i Baggrunden; nærmere har man det storartede, stærkt bakkede Landskab ud imod Nakkehoved og Villingebæk, med Søborg og Søborgsø — — — medens man dybt under sig see de takkede Gavle af den langt nærmere liggende Esbønderup Kirke.«

Det er Faderens Kirke, der kommer med i Billedet, paa samme Maade som Faderens — og Forfædrenes Tro indgaar i Digtet »Jeg elsker de grønne Lunde.« Thi Sangen har jo foruden de to allerede nævnte Forudsætninger: Barndommen i den naturskønne Egn og den tabte Krig i 1864 — ogsaa en tredje: Johs. Helms Kristentro.

Det er denne Gudstro, der giver Sangen den nødvendige Rejsning, saa den kan tone ud i de skønne Ord:

— — end er den en Gud foroven,
der raader for Danmarks Sag.

★

HVIS man i Dag stiller sig paa Haregabsbakken, vil man kunne glæde sig over omtrent den samme Udsigt som Johs. Helms for 100 Aar siden. Nogle nye Huse ser man naturligvis. De ligger ikke ydmygt nede i Dalene, som gammel Byggeskik fordrede, men tværtimod temmelig anmassende oppe paa Bakketoppene. Johs. Helms Høj, Haregabsbakken, er dog endnu ikke selv blevet velsignet med noget Sommerhus lige paa Toppen. Man maa haabe, at det aldrig sker. Derimod kunde man ønske, at Skovhusbakken udstyredes med en Mindesten. — Det sker vel ogsaa engang; for Nordsjællænderne plejer i den Henseende ikke at være uskønsomme.

SKIKKELSER OG SKÆBNER

FRA EN NORDSJÆLLANDSK MØLLEGAARD

Af Marie Karlsen

Fru Marie Karlsen, Skævinge, giver her en Række Glimt fra sin egen Slægts Historie, — en flittig nordsjællandsk Møllerfamilies Oplevelser i Hverdag og til Højtider, fra 1860 til efter Aarhundredskiftet.

✱

DER har i mit Hjem eksisteret en gammel Slægtsbog, som desværre — og til min Fars store Sorg — spørløst forsvandt ved min Bedstemors Død. Ifølge denne Bog hed en af mine Tipoldemødre Helvig Høg og var Indehaver af Melby Kro, — og om hendes Brudfærd berettes, at medens Bryllups-Højtideligheden foregik i Kirken, krøb en forsmaaet Bejler op paa Kirketaget og løsnede en Tagsten, og idet Brudeparret kom ud af Kirkedøren, lod han Stenen falde. Den naaede kun lige at strejfe Bruden . . .

Mine Oldeforældre, Frederik Hansen, og Hustru, Margrete Bendtsdatter, var ogsaa Indehavere af Melby Kro, hvor min Bedstemor er født, men ca. 1828 afstod de Kroen og flyttede til Strø, hvor de overtog Brydegaard. Denne Gaard er endnu i Slægtens Eje, i fjerde Generation. I dette Ægteskab var, saa vidt jeg ved, fire Børn, min Bedstemor Helvig Frederiksdatter og Sønnen Hans Steffen Frederiksen, Brydegaard, Søren Frederiksen, Jordhøj, og Bent Frederiksen, »Kronlund«, Meløse. Kun een af Frederik Hansens og Margrete Bendtsdatters Børnebørn er i Live. Det er Rentier Hans Sørensen, Slangerup, en Søn af Søren Frederiksen. En Søn af Hans Steffen Frederiksen, Sognefoged Andreas Hansen, Strø, og en Søn af Bent Frederiksen, Gdr. Frederik Frederiksen, St. Lyngby, døde begge i Sommeren 1947. Min Bedstefar hed Jens Hansen og var født i Nejede. Han fik ved sit Giftermaal med Helvig Frederiksdatter en lille Ejendom i Sigerslevøster og senere Strøgaard i Strø By. I dette Ægteskab fødtes tretten Børn, hvoraf de syv døde som smaa, tre Sønner og tre Døtre forblev i Live. Min Far, Frederik Jensen, var den næst yngste, kendt over det meste af Frederiksborg Amt under Navnet »Frederik Møller«. Hans ældste Søster, Kirsten, huskes sikkert af mange ældre paa Ramløseegnen.

Hun var Indehaver af Taagerup Mølle, hvortil der ogsaa var knyttet Bageri, Købmandshandel og Landbrug. Faster kaldtes i daglig Tale »Møllerkirsten«, — eller rettere: Kesten.

Min Far blev født den 10. December 1848 paa Strøgaard.

Dette er Baggrunden for Skildringen af vor Slægt og af Minder fra Strø Møllegaard fra 1860, det Aar, min Bedstefar mageskiftede Gaarden med Møllen, hvortil hørte Landbrug og Bageri.

✱

I Slægten fortælles, at Bedstemor ikke vilde med paa Møllen. Men en Midnat kom Bedstefar hjem og kaldte hele Familien og Folkene op, — for nu havde

han købt og overtaget Møllen, og der skulde flyttes og pakkes med det samme. Bedstemor tog sig denne Handel saa nær, at hun slog sig paa Flasken, og det holdt sig, til hun var højt oppe i Aarene. Og det havde en højst ubehagelig Hændelse til Følge. Bedstemor havde altid sin store Lænestol staaende ved Siden af Kakkellovnen, og en Dag havde hun lagt sit Strikketøj fra sig og var gaaet i Kælderen for at slukke sin Tørst af Brændevinstønden. Hun kunde sætte Munden til Hanen og drikke Brændevin, som andre sætter en Flaske for Munden og drikker en Bajer! Da Bedstemor kom op, saa hun ikke i sin salige Rus Strikketøjet, men mærkede dog, at det gav et Stik i Laaret. Hun skulde atter have fat paa Strikketøjet, men kunde ikke finde den ene Pind, — og saa var det selvfølgelig »de S Unger«, der var rendt med den. Nogle Dage senere begyndte Bedstemor at klage over Smerter i Laaret, og inden længe var Benet een stor Betændelse, helt ned over Knæet. Doktor Arup fra Slangerup kunde ikke finde eller forstaa Aarsagen, og Mor maatte pleje Bedstemor Dag og Nat med varme Omslag i mange Uger. Men en skønne Dag, da Far var kørt til Doktoren, og Mor stod ved hende, saa Mor pludselig noget mørkt komme frem nede under Bedstemors Knæ, hvor Betændelsen havde dannet et Hul. Mor bad Bedstemor ligge stille, og mens hun lempelig strøg ned ad Laaret, arbejdede Genstanden sig længere og længere ud. Til sidst kunde Mor i et rask Tag hale Strikkepinden frem i Dagens Lys. Den var kulsort og havde bøjet sig til en Krog, da den havde passeret Knæskallen efter den lange Vandring gennem Bedstemors Ben. Doktor Arup tog Pinden med sig til Forevisning paa en Lægekongres. Men fra den Dag kom Bedstemor sig hurtigt og levede i flere Aar, skønt hun var over halvfjerds.

✱

BEDSTEFAR var svagelig og led af »Tæring«, som det dengang kaldtes. Derfor blev Drengene tidligt sat til at tage fat i den store Bedrift. Far var

stor og stærk, smidig som en Kat, og kom i Møllere lige efter Konfirmationen.

Der kom Folk fra flere Sogne for at faa Sæden malet og samtidig hente Brød med hjem. Havde det været vindstille i nogen Tid, kunde Køretøjerne holde i en endeløs Række. Saa var der ingen Snak paa Møllen om Fyraften. Der blev arbejdet Dag og Nat, til Lofterne var tømt. Et Aar faldt det i med Vindstille en hel Uge op til Jul, men Dagen til Juleaften blæste det op, og nu gik Møllen uafbrudt i fire Døgn. Baade Juleaften, Julenat, første og anden Juledag maatte de slide i det.

★

EN Stormvejrnsnat i Forsommeren 1863 fulgtes Far med sin Læremester, Peter Johansen (der døde som Slagter i Mørkøv ved Holbæk) op ad Trappen til Kværnloftet. Pludselig bukkede Peter Johansen sig ned og greb efter noget. Far saa ligesom en lille sort Skygge fare forbi og troede, det var en Rotte. Men da de var kommet op paa Loftet, sagde Peter Johansen:

— *Vær forsigtig, Frederik, for inden længe bliver der baaret et Lig af Gaarde.*

Far lo ad ham, men kort Tid efter blev den forrige Ejer, Møller Wieth, der havde sit Ophold paa Gaarden, syg og døde.

Det samme gentog sig en Stormvejrnsnat hen paa Efteraaret, da Far og hans Læremester atter fulgtes ad op ad Trappen til Kværnloftet. Far saa igen en sort Skygge fare forbi, mens Svenden greb efter den. Da de kom op paa Loftet, vendte Svenden sig om mod Far og sagde alvorligt:

— *Det vil jeg sige dig, Frederik, hvad du end foretager dig, saa vær forsigtig, for inden Aaret er omme, bliver der baaret en død ud af Møllen.*

Far blev vred og bad ham »holde Kæft« med saadan noget Sludder og ikke gaa og gøre ham bange for at røre sig, men Svenden holdt paa sit og indskærpede Forsigtighed. Far følte sig meget ilde be-

Møller Jens Hansen og hans Kone, Helvig, født Frederiksdatter, — Fru Marie Karlsens Bedsteforældre.

rørt, da hans Far paa det Tidspunkt var meget sløj, men han fortsatte dog med at hjælpe til paa Møllen. Den 9. December, altsaa Dagen før Fars Fødselsdag, fik de den 33-aarige Husmand Lars Sørensen fra Strø Enghave, og den senere Handelsmand i Sigerslevøster, Per Poulsen (kaldet »Ja-Jøv«, fordi han altid brugte dette Udtryk) som Medhjælpere i Møllen. Far og de to Mænd arbejdede oppe paa Kornloftet, mens Mestersvenden passede Melkværnen paa nederste Loft. De havde netop haft et lille Pusterum og vendte sig for at gaa hver til sit Arbejde, da Lars Sørensen ikke tog sig i Agt, men traadte et Skridt til Siden og styrtede ned gennem de aabentstaaende Lemme, gennem begge Lofter, ned i Mølleporten. Han var dræbt med det samme.

Hvorledes det kunde gaa til, fik Far aldrig opklaret, han var lige saa hurtigt nede som Lars Sørensen. Det var den tungeste Gang i Fars Liv, da han blev sendt over Marken til Enghaven for at forberede Lars Sørensens Kone, der var højt gravid. Imens kørte Bedstefar den dræbte ad Vejen til Hjemmet. Dette skete den 9. December Kl. 9 Aften. Lars Sørensens Kone nedkom med en Søn den 2. Marts 1864. Denne Søn er for faa Aar siden død, ugift, paa Skævinge Alderdomshjem.

Far glemte aldrig Synet af Legemet, der styrtede gennem Lemmene, men den synske Mestersvend vilde aldrig fortælle, hvad han havde set, eller hvad han havde taget Varsel af.

★

BEDSTEFAR døde, mens Far var i Tjenesten, den 21. Oktober 1870, og Far bestyrede nu Gaarden for Bedstemor nogle Aar, men overtog den saa selv i 1874. Han holdt Bryllup med Karen Marie Bjerregaard den 19. Juni 1875. I dette Ægteskab, der varede 56 Aar, var der tretten Børn, de elleve levede, de to døde i Barnealderen.

Bedstemor var paa Aftægt hos Far og Mor og døde 9. Februar 1897. Hendes Død og Begravelse staar tydeligt prentet i min Erindring.

Det bedste, vi Børn vidste, naar vi vaagnede om Morgenen, var at komme ind og ligge i Fars og Mors Senge. Denne Morgen, — Klokken var kun syv — laa vi og sang og skraalede af fuld Hals, da jeg uvist af hvilken Grund hoppede ud af Sengen og i min stumpede Særk løb ind i Dagligstuen. Der stod en af mine ældre Søstre og varmede Hænder paa Kakkelloften, og idet hun saa mig, sagde hun alvorligt:

— I maa ikke ligge og synge saadan, — for Bedstemor er død i Nat.

Som en Flok forskræmte Fugleunger puttede vi os igen ned under Dynen. Jeg ser ogsaa tydeligt for mig Nabokonerne komme med Bedstemors Lig gennem Dagligstuen, just som vi sad og spiste Davre. Bedste-

mor blev lagt paa Straa i Storstuen. Min Søster, Mar-
ren, løb i panisk Rædsel hen og gemte sig i Kakk-
elovnskrogen bag Køkkendøren, hun turde ikke se
Bedstemor og vilde heller ikke hen ved Kisten sam-
men med os Søkende paa Begravelsesdagen. Nu kom
der Travlheden over Møllegaarden. Der skulde vaskes
og slagtes, bages og brygges, og Nabokonerne kom
og hjalp til. Bedemanden blev sendt ud for at byde
Slægt og Venner til Henfærden. En Gris og en Aars-
kalv blev slagtet, alt det gamle Kobber- og Messingtøj
blev pudset, saa det straaede omkap med Vinter-
solen. Paa selve Begravelsesdagen rullede Vogn efter
Vogn ind i Gaarden. . . Der var over tre Hundrede
med til Begravelsen, og Følget stod langt ud paa
Kirkegaarden. Og efter Begravelsen samledes Slægt
og Venner atter til Spisning i Hjemmet, hvor der ikke
blev sparet paa hverken Mad eller Drikke.

Ud paa Aftenen, da Humøret var steget adskillige
Grader, fandt *Bent Frederiksen*, der var en tyk Mand
og stor Spøgefugl, paa, at han og Fars yngste Søster
Inger, der ogsaa var en Sværvægter, skulde finde ud
af, hvem der var tykkest. Og denne Opmaaling skulde
finde Sted i Døren mellem Storstuen og Dagligstuen.
Bent Frederiksen kunde lige klemme sig igennem,
men *Faster Inger* blev hængende og maatte bugseres
sidelæns igennem. . .

★

AT der ogsaa til Hverdag var meget at gøre for en
Husmor paa Møllegaarden, fremgaar alene af,
at der en Sommer var femten voksne Mænd paa Kost.
Henimod Jul kulminerede Travlheden. Folk kom selv
og hentede Brødet, og alle vilde have det saa frisk
som muligt. Otte Dage før Jul blev Storstuen gjort i
Stand, og hele Gulvet blev dækket med Presennin-
ger, Dækkener og Lagner, og saa blev Gulvet fyldt
med Sigtebrød. Dengang var det Skik, at Smaakaars-
folk kun ved Højtiderne spiste Sigtebrød. Dagen til
Lillejuleaften begyndte Folk at hente deres Brød, og
alle skulde beværtes med Æbleskiver, Mandfolkene
tillige med en Dram eller Kaffepunch. Den Dag be-
stilte Mor ikke andet end at bage Æbleskiver, — og
inde i hver skulde ligge en stor Rosin. Mor rørte
spandevs af Dejg, og et stort Dejgtrug skulde fyldes
til Top, før der var nok til Juleæbleskiverne. Tit na-
ede de ikke at faa tømmt Storstuen før hen paa Efter-
middagen Juleaften, saa Mor og Pigerne efter Jule-
maden maatte op for at tørre Støv af. Julemorgen
skulde alt være i Orden. Ve den, der ikke var i Stad-
sen til Julefrokosten Kl. 9, det var nemlig fast Skik, at
Far og Mor skulde til Højmesse Juledag.

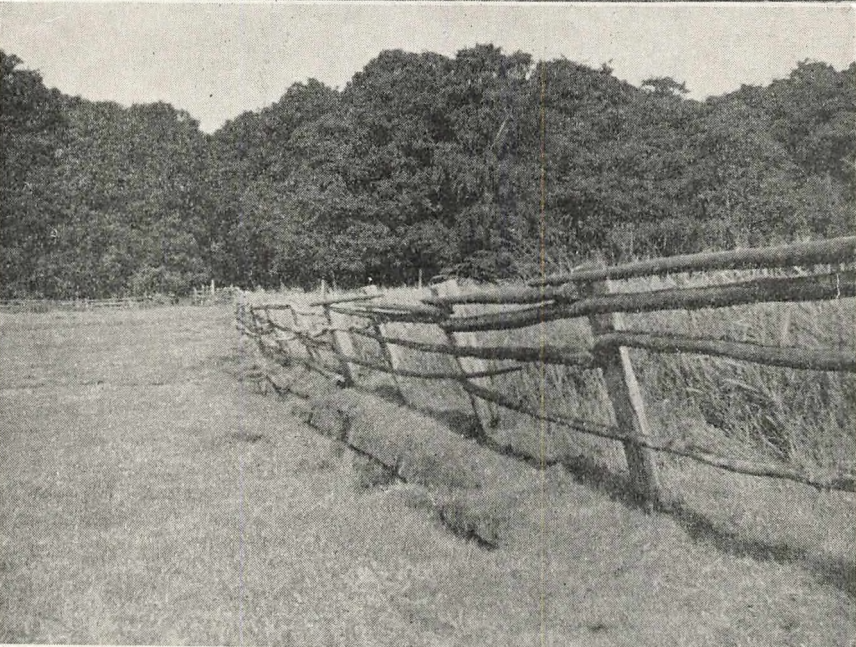
Far solgte Bageriet i 1889, Møllen i 1892 og Mølle-
gaarden i 1914 efter et Livs Slid og enestaaende
Gæstfrihed. Selv Landevejens farende Folk vidste,
hvor de skulde gaa ind. Baade »Tut Olsen«, »Kri-
stian Fr. Hatmand«, og hvad de allesammen hed,

Fru Marie Karlsens Forældre, Møller Frederik Jensen („Frederik
Møller“) og hans Kone, Karen, født Bjerregaard, fotograferet kort
efter deres Bryllup i 1875.

fandt Vej om Vinteren til Møllegaarden, hvor der
altid var et lunt Dækken og et Maaltid Mad. Smaa-
kaarsfolk havde en varm Ven i Far, der var en streng
Mand med skarpe Meninger, men jeg har mere end
een Gang senere i Livet truffet Folk, der havde noget
at takke ham for. For mange Aar siden, da jeg laa
paa Sygehus, kom en af de Besøgende, en ældre
Kvinde, efter Præsentation hen til min Seng og min-
dede mig om en lille for Far typisk Episode, da hun
var Barn. Hun havde tabt sine Penge til Brød, men
Far havde set oppe fra Møllen, at Barnet sad og græd
paa Grøftekanten. Han afbrød sit Arbejde, gik ud til
hende, tog hende ved Haanden og udleverede hende
Brødet gratis. Men en Enspændernatur var min Far,
mod os Børn var han ubønhørlig streng, og et rosende
Ord fra ham var som et Kærtegn. I det offentlige Liv
naede han ikke saa langt, som hans Evner berettigede
ham til. Kom han i en Bestyrelse eller i et Udvalg,
sagde han sine Meninger alt for haardt. . .

Mine Forældre naede at holde Guldbryllup i deres
lille Hjem i Meløse den 19. Juni 1925. Her lukkede
min elskelige, milde og gode Mor sine Øjne den 23.
April 1931, og min Far døde to et halvt Aar senere,
knap 85 Aar gammel.

Færgelunden v

Af Ax

Foto
E. Rose,
Eneret

*En Lovsang til den skønne Lund
i alle Aarets Tider af fhv. Politimester i Frederikssund,
Axel Th. Hærck*

DU skønne Lund imellem Fjord og Ager
saa pynteligt paa runde Høje lagt,
hvor er Du i Din Klædning nu dog fager
i dette Efteraarets Farvepragt.

Men ogsaa denne Farvepragt foruden
har jeg forlængst til Dig mit Hjerte tabt,
og maa, saa tit jeg ser Dig gennem Ruden,
fortælle Dig, hvor smukt Du dog er skabt.

Du staar saa venligt der paa Dine Høje
i bløde Liniers bølgende Profil,
som første Gang Du kom mig ret for Øje,
det var et tidligt Foraar — i April.

Da saa jeg dig mod Himlens svage Rødme
staa i Din første lyse Foraarsdragt,
jomfruelig med Sløret om Din Sødme
i hvide Anemoners Tæppepragt.

Og siden gav Du mig saa mange Glæder
og dæmped' let et lidt uroligt Sind,
naar Du i smukke eller ingen Klæder
tog mig saa gæstmild i Din Verden ind.

Man har fra Næsset og fra Dine Høje
det store Udsyn over Land og Fjord
og hører Storm i Dine Kroner pløje
med Blad- og Kvistehvirvel i sit Spor.

Frederikssund

Harck

Foto:
H. O. Harck

*Man hører Duerne i Graner kurre
og fjernt en Spætte med sin Hammer slaa
og højt en Flyver under Himlen snurre
for Taabers Hastighedsrekord at naa.*

*Man møde kan en pjusket Hareramler
og faa et Glimt af Raaens hvide Bag
og let chokeres, naar Fasanen skramler
for Foden op med skræmte Vingeslag.*

*Min inde dybt i Dine stille Dale
saa fjernt fra Støjen og fra Larm og Spil,
man hører Fuglene fortroligt tale,
naar man opmærksomt lytte kan dertil.*

*Ved Vintertid kan Sneen ofte hylle
i hvide Klæder ind Din Nøgenhed,
og Rimfrost kan af smaa Krystaller trylle
et Brudeslør omkring Din Dejlighed.*

*Der er en særlig lidt vemodig Ynde
ved dette Aarets sidste Bladefald,
at høre Svanetræk fra Fjorden nynne
med Vingeslag i dæmpet Tonefald.*

*Du skønne Lund imellem Fjord og Vange
nu har Du snart de gyldne Klæder lagt,
og Fuglene har glemt de glade Sange,
til naar Du kommer i Din Foraarsdragt.*

*Du er dog stadigvæk for mig den samme
i gyldne Klæder eller uden Dragt
i Fjordens og i lyse Enges Ramme
saa pynteligt paa Dine Høje lagt.*

Ballade-Ludvig ... og andre fra Fiolgade i Helsingør

Af Sv. Thomsen

Prokurist Sv. Thomsen, Frederiksværk, fortæller om sine Barndoms- og Ungdoms-aar som Søn af Bestyreren paa Forsørgelsesanstalten i Fiolgade i Helsingør.

DA min Fader i Foraaret 1916 fik Stillingen som Bestyrer af Forsørgelsesanstalten, var det med Spænding, vi Søskende imødesaa Flytningen til de nye Forhold, og vi kom da ogsaa til at opleve en Barndom, der var rig paa Begivenheder.

De faste Beboere var næsten alle ældre Mennesker, som paa Grund af Sygdom eller anden Skæbnens Ugunst ikke selv kunde klare sig ude i Livet, og som her fik deres Hjem under Kommunens Forsorg.

Flere af dem havde allerede boet der i mange Aar, og det var baade interessante og morsomme Folk. De fleste af Mændene havde et Tilnavn, som de havde erhvervet sig af forskellige Grunde. Af dem, jeg husker bedst, var der Ludvig. Han var højt oppe i Aarene og bar sit Tilnavn »Ballade-Ludvig« med Rette. Ludvig havde i sine unge Aar været Fisker og Færgekarl ved Overfarten paa Esrum Sø fra Skipperhuset i Fredensborg til Nødebo. Naar Ludvig gik til Begravelse, flot iført sin høje Silkehat, var vi altid sikker paa, at han først kom hjem flere Dage efter. Han faldt altid for Fristelsen og tog sig en stor Taar over Tørsten, kom saa nogle Dage efter hjem, enten alene eller ledsaget af en Politibetjent, men altid med den høje Silkehat i Behold.

Naar Mor bebrejdede Ludvig, at han ikke kunde komme ordentlig hjem den samme Dag, sagde han altid meget brødebetyngt:

»Jeg skal aldrig gøre det mere, Fru Bestyrer!« Men det var sikkert og vist, at næste Gang, Ludvig skulde til Begravelse, varede det igen 4—5 Dage, før han vendte hjem og atter gentog: »Jeg skal aldrig gøre det mere!«

Lørdag Aften kunde godt være lidt urolig. Det var den ugentlige Udgangsdag, og det var jo sjældent, at den var helt alkoholfri.

Saa optraadte Ludvig gerne i sit Glansnummer med at slaa Kolbøtter hele Opholdsstuen rundt.

★

»**C**arl Sømand« havde selvfølgelig i sin Ungdom, som Navnet jo ogsaa siger, sejlet alle Verdenshavene tynde, og der var ikke mange, der kunde for-

tælle saadanne Krøniker som han, men alle de Oplevelser, han fortalte om, var saa usandsynlige, at hans Kammerater tit mindede ham om, at det var en hel Fejltagelse, at han blev kaldt Carl Sømand, det skulde have været Carl Løgnhals. Carl Sømand var paa sine gamle Dage en habil Marinemaler. Han tiggede sig Laag af Margarinebøtter til hos Købmændene, og paa disse Laag malede han de Sejlskibe, han havde sejlet med, og solgte Malerierne for 50 Øre Stykket, saa havde han Penge til en Dram og Tobak.

Af de kvindelige Beboere husker jeg særlig »Jomfru Jensen«, som i sine yngre Dage var blevet noget sindsforvirret paa Grund af ulykkelig Kærlighed. Hun var meget flittig. Fra Morgen til Aften hækledede hun Gardiner til sit Udstyr. Gardinerne blev hæklet af hvidt Sygarn og med alle mulige Motiver. Ved sin Død efterlod hun sig en Mængde Fag Gardiner og flere Hundrede tomme Garntrisser.

Gamle Hanne, en sød gammel Kone, kunde ikke sove, før hun fik et Pulver udrørt i et Glas Vand. Hvad Pulveret bestod af, var ganske ligegyldigt, blot Hanne fik sit Pulver, sov hun dejligt.

★

I Begyndelsen af Vinteren kom alle Vintergæsterne. Naar Regn og Kulde gjorde Friluftslivet uudholdeligt, vendte Landevejens Riddere hjem for at tilbringe Vinteren under Tag, og de var gerne i en elendig Forfatning ved Ankomsten, men god Mad og Varme gjorde paa kort Tid Underværker, og Vinteren blev da ogsaa den livligste Aarstid, hvor Sluddereren gik paa Arbejdsstuerne, og alle Sommerens Oplevelser blev fortalt. Men lige saa snart de første Foraarstegn viste sig, forsvandt Vintergæsterne omgaaende. Enten blev de udskrevet af Anstalten, eller ogsaa, og det var jo det nemmeste, tog de Plankeværket til Hospitals Have og forsvandt ud i den fri Natur.

Alle Beboerne var beskæftiget med Arbejde efter Evne. Nogle pillede Tovværk, gammelt tjæret Skibsreb, som blev plysset op til Twist. Det blev saa presset i Baller og sendt til et Skibshandlerfirma i København og anvendt til at kalfartre Skibe med.

Af andre Arbejder kan nævnes Børstenbinderi, Poseklisteri, Fletning af Sivmaatter og Sivsko samt Binding af Fiskegarn, som blev leveret til Fiskefabrikken.

To faste Gæster og en tilrejsende paa Forsørgelsesanstalten: „Carl Sømand“, Sliber Jensen og „Ballade-Ludvig“.

Aftenen tilbragtes paa den hyggelige Opholdsstue med Kortspil og Læsning. Om Sommeren for det meste dog i Haven, hvor et meget benyttet Ringspil var anbragt i et Lindetræ.

I de strenge Vintre kom der tit Folk og bad om et Maaltid Middagsmad. De gik aldrig forgæves. Blandt disse tilfældige Mennesker var gamle Sliber Jensen fra Ringkøbing. Han forærede min Moder sit Billede, hvor han staar ved sin festlige Sliberbør med alle Reklameskiltene.

Sliber Jensen fik en tragisk Død. En mørk Aften kom han trillende med sin Sliberbør ved Horneby, og blev der kørt ihjel af en Bil.

★

Doktor Teisen var Anstaltens Læge, og var der Patienter, kom han Morgen og Aften for at tilse dem. En gammel Smed var paa en Udgangsdag kommet i lidt for løftet Stemning, var faldet og havde faaet trykket et Par Ribben. Dr. Teisen beordrede tyk Kamferolie, som det var Mening, at en af Stuekameraterne skulde gnide ham med, og da Dr. Teisen kom den næste Dag for at høre til Patientens Befindende, bad Smeden Doktoren om lidt mere Medicin.

Han havde drukket Kamferolien, og »det havde lindet saa godt!«

★

Julen var altid festlig. Den begyndte Lillejuleaften med Besøg af Borgmesteren og de øvrige Udvalgsmedlemmer. Der vankede Chokolade og Kaffe og al Slags Bagværk, og i den store Forsamlingsstue, som laa i Forbindelse med Spisestuerne og kun blev brugt ved særlige Lejligheder, stod det store Juletræ.

Efter Chokoladen og Kaffen talte Borgmester Peder Christensen og ønskede glædelig Jul, og efter Borgmesteren talte Sognepræsen, Pastor Kiørboe, om Julen.

Selve Juleaften var Traktementet altid Risengrød og Flæskesteg, Kaffe og Æbleskiver, og der var Pakker med Tobak til Mændene og Poser med Godter til Kvinderne. Alle Juledagene og Nytaarsaften var Juletræet tændt, og hvor var de alle glade for, hvad der blev gjort for dem.

★

Efter Anstaltens Nedlæggelse har vi tilbragt alle Juleaftener i Familiens Kreds, og jeg tror ikke, der har været en eneste Juleaften, hvor vi ikke har mindedes de dejlige Juleaftener, vi havde i Fiolgade.

Den forsvundne Pavillon **TUXENS MINDE** i *Sonnerup Skov*

Af *Erland Gribso*

Her fortælles om en Pavillon, der tidligere stod i Sonnerup Skov ved Frederiksværk, og som i mange Aar var et yndet Maal for Udflugter.

I Sonnerup Skov ved Frederiksværk ligger der en 36 Meter høj Bakke, som paa Generalstabens Kort benævnes »Rævegrav Bakke«. Det er den, Folk paa Egnen og forøvrigt ogsaa Forstmændene kalder for »Lysthusbakken«.

Her laa indtil sidst i 1880'erne en Pavillon, som var Maal for mange Udflugter. Navnlig Frederiksværkerne kom her jævnligt, men ogsaa fra Landsbyerne i Omegnen, ja, helt fra Frederikssund blev der arrangeret Skovture til »Tuxens Minde«, som Pavillionen hed.

Fra Bakkens Top var der dengang en storslaet Udsigt over Arresø, hvor man Øst paa kunde se Kirkerne i Annisse og Lille Lyngby paa Søens modsatte Bred. Granbevoksningen, som nu næsten hindrer Udsigten over Søen, er kommet til, efter at Pavillionen blev revet ned. Paa dette Areal havde Skovfogeden eller Skovløberen, som han egentlig var, sin Lod.

Pavillionen var bygget i Form af en Paddehat — »Troidhat«, som det hedder paa Nordsjællandsk — med solide Egestolper paa Kampesten og med kegleformet Straatag. Mod Syd var der Fløjdøre til at skyde til Siden, og over dem stod med store Jernbogstaver TUXENS MINDE. En Række Vinduer med Trærammer gav Lys til en stor Sal, Pavillionens eneste Lokale, der havde hvælvet Gipsloft og Bræddegulv.

Langs Væggene var der høje Træpaneler med indbyggede Skabe til Duge, Kopper og Tallerkener, Kni-

Udsigt fra »Lysthusbakken« mod Vest i 1948.

ve, Gafler og Skeer. Køkkenet laa i en lille Udbygning bag Pavillionen. Her blev der kogt Vand, som man hentede hos Skovfogeden.

Der var Kørevej helt op til Bakkens Top, og naar Udflugtgæsterne var sat af, kørte Kuskene ned til Skovfogedhuset eller til Omegnens Gaarde, hvor Hestene blev staldet ind.

Ballerne, som Frederiksværks Borgere arrangerede i »Tuxens Minde«, gaar der endnu Frasagn om. Alt gik muntert, men dog stilfuldt til, og der var altid god Musik.

Gamle Ole Rytter fra Liseleje spillede første Violin. »Han var en stor, knoklet og aradt Mand,« siger Folk, der endnu kan mindes ham. Andenviolinen var betroet Tømrer Niels Peter Hansen fra Lille Kregme, og Hans Jørgen Petersen fra Hanehoved spillede Klarinet. Undertiden var der ogsaa en Trommeslager med.

Efter som Aarene gik, blev Pavillionen noget medtaget af Tidens Tand. Ikke fordi Frederiksværkerne forsømte den, for man vilde hellere end gerne vedligeholde den. Men her lagde Skovrideren, den kendte Forstraad Fr. Bang sig paa tværs. Forstraaden, der kom til Arresødal Skovridergaard i 1876, saa sig hurtigt gal paa Pavillionen. Han kunde ikke fordrage det Leben, der var i »hans« Skov, naar Vogntogene med glade Udflugtgæster rykkede frem, og han forbød simpelthen, at der blev foretaget Reparationer paa Pavillionen.

Den forfaldt saa mere og mere, og de sidste Aar, den var til, laa den nærmest hen som en Ruin, i hvert Fald var den kun en svag Afglans af, hvad den havde været.

I 1880'erne blev det Skik, naar der havde været Eksamen i Brederød Skole, at Børnene drog til Sonnerup Skov og legede i »Tuxens Minde«. Legen, fortæller fhv. Gaardejer Jens Jørgen Jensen i Sonnerup, bestod i, at Børnene slog Pavillionens Ruder ind og brækkede Gulvbrædderne op.

Saa bestemte man sig til at lade Pavillionen rive ned. Slagter Laurits Hansen, der boede i Nørregade, hvor nu Slagtermester L. P. Hansen har Forretning, købte de sidste Rester — og byggede Svinehus af dem!

Men Tuxen, hvis Navn Pavillionen bar, var Søofficeren, Tøjmaster Peter Mandrup Tuxen, som i 1829 udnævntes til Medlem af Frederiksværks Administration. P. M. Tuxen var en ualmindelig tiltalende Mand, højt begavet og retlinet. Hans underordnede foguede ham, og hans overordnede, ikke mindst

Kongen, satte ligeledes stor Pris paa ham paa Grund af hans enestaaende Dygtighed og Loyalitet.

Ogsaa i Frederiksværk gjorde Tuxen sig afholdt i en sjælden Grad, og blandt de mange Maader, man hædrede ham paa, var den, at man opkaldte Pavillonon i Sonnerup Skov efter ham.

P. M. Tuxen var født i 1783, og han døde allerede i 1838. Under Bjergningen af Briggen »Møen«, som i Efteraaret 1836 var strandet paa Havnemolen i Helsingør, et vanskeligt Arbejde, der lededes af Tuxen, overanstrengte han sig og paadrog sig en Sygdom, som lagde ham alt for tidligt i Graven. Han efterlod sig det smukkeste Eftermæle.

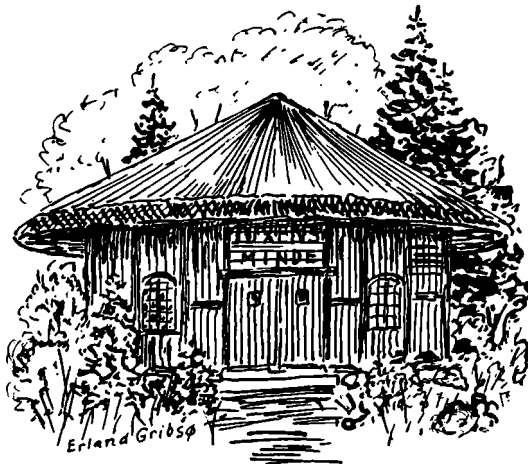
Blandt P. M. Tuxens Sønner var Nicolai Elias Tuxen, der blev teknisk Direktør for Orlogsværftet, og Sognepræst i Esbønderup—Nødebo Mandrup Peder Tuxen. De døde begge i 1891.

To af Nicolai Elias Tuxens Døtre blev gift ind i

Scharlingfamilien. Elisabeth Maria Tuxen holdt i 1868 Bryllup med den senere Professor Henrik Scharling (»Nicolai« i »Nøddebo Præstegaard«), og tre Aar efter viedes hendes Søster, Julie Camilla Tuxen, til Henrik Scharlings Broder, Professor William Scharling (»Corpus juris« i »Nøddebo Præstegaard«).

Blandt »Nicolai«s og Elisabeth Tuxens Børn er den tidligere Stiftsprovst i Roskilde, Biskop C. J. Scharling, Ribe, og Fru Margrethe Dragsdahl, gift med Sognepræst Christoffer Dragsdahl, Grevinge i Ods herred. Peter Mandrup Tuxen fra Frederiksværk er altsaa Biskoppens og Præstefruens Oldefar.

Ogsaa »Corpus juris«, William Scharling, som i 1900 blev Finansminister i Ministeriet Sehested, havde Tilknytning til Nordsjælland. Han var saaledes i 1872 Viggo Hørups konservative Modkandidat i Frederiksværkkredsen. Hans Søn, Landsdommer J. A. Scharling, der døde i 1943, var under den første Verdenskrig Auditor i Helsingør.

Den nu forsvundne Pavillon.

HISTORIEN OM EN TRÆSTUB I TISVILDE

Ved Morten Wiberg

Novellette paa Grundlag af en virkelig Begivenhed. — efter Oplysninger af fhv. Folketingsmand Lars Larsen, Vejby, gengivet i hans Erindringsbog, udgivet ved Anders Uhrskov 1918.

II Fogedgaarden i Tisvilde stod i mange Aar en Træstub, der havde sin egen, ikke helt almindelige, Historie ... og den gik tilbage til omkring 1820 — —

— — — Liflige Skyer steg op fra Strandfogdens Punchedolle. Der var Fest i Fogdens Have i Tisvilde, en hyggelig Komsammen af Mandfolk. Forbipasserende kunde høre, at man havde det rart, Skipperhistorier vekslede med Sømandssange, og ind imellem talte man om Stormen for kun to Dage siden. Dengang havde alle været i Livsfare, ogsaa Strandfogden, der modigt havde kastet sig ud i Redningsarbejdet, nu var alle taknemme-

lige for Redningen. Strandfogdens berømmelige fede Punch var Bordets Midtpunkt, men Humøret havde man fra Naturens Haand, en glad og oprømt Stemning efter de udstaaede Stradbader prægede Selskabet. For den ene Bordende sad Strandfogden, for den anden Skipper Las Søren, paa den ene Langside sad fire Søfolk, — men kun een Mand sad ved den anden. Det var Peter, Bedstemanden, en Kæmpe, et Hoved højere end de andre, og ingen af dem var Smaadrenge.

— Og dette her er saa Peter Vingesus, havde Skipper præsenteret ... det hedder han formedelst, han slar en Øretæve, saa det hviner i Luften en hal Dav bagetter.

Men Peter var god til meget. Ingen behøvede at granske meget over, om en Tovende nu ogsaa var ved at blive for mør: Peter prøvede straks en Ende af den. Brast den straks, var den for mør, gav den sig en Smule, kunde den bruges endnu i nogen Tid, og knasede den frisk, var den helt i Orden. Det helt sikre

var, at Peter ikke kunde tage ordentligt fat i Tovet uden at trække det i Stykker. Strandfogden saa Peter Vingesus efter i Sømmene og prøvede at vurdere hans Kræfter.

— Jeg kendte engang en Mand, der kunde boje en Hestesko, saa man kunde se det paa den ... med Næverne altsaa. Kan du gøre ham det efter?

— Jæ sku' miene ded, sagde Peter Vingesus

Strandfogden gik. — og kom tilbage med to Hestesko, en gammel rusten og en splinterny, og han grinte en Smule lumsk. Peter Vingesus tog først den rustne, rev den midt over og gav Fogden de to Stykker i Haanden. Saa tog han den friske — og rakte Fogden en Jernkringle tilbage. Dyb Tavshed.

I Stedet for den ensomt filosoferende Kæmpe dukkede nu en lille Mand op. Det var Jens Røgter.

— Ja, ta' du bare fat, Jens, sagde Strandfogden og nikkede til ham.

Og ud mod Sofolkene sagde Fogden:

— Jens Røgter er en stor Handelsmand, særlig hvad Piber og Ure anbelanger, og jeg har givet ham Lov at prøve Lykken her. Har I noget mod det?

Det var der ingen, der havde. Jens Røgter halede et mægtigt Kronometer op af Vestelommen og satte samtidig sit Snakketøj i Gang. Det var aabenbart et Ur, som enhver Sømand kunde være stolt af at eje, det mest paalidelige, man havde set under

Det lykkedes Strandfogden at faa revet den lille Jyde hen imod sig, netop som Peter Vingesus svang sin Kæmpearm til en mægtig Lussing...

— Men saa inte mere i Avten, sagde Skipper og føjede forklarende til: Peter ka' nemlig mange andre Ting, og kommer han først i Stødet, kan han blive ved en hel Avten! Engang, han var kommet i fint Selskab, rev han en syvarmet Lyststage itu, løfted' Bordet med seks Gæster og sluttede med aa bære et Spinet yd i Haven. Nu maa det være nok for i Avten, Peter!

— Javel, Skipper, sagde Peter Vingesus lydigt. Inte mer i Avten!

Saa satte han sig paa Strandfogdens Bænk, men fik i Farten revet Armlænet af.

— Der faar du undskyldte, Foged, sagde Peter Vingesus. Naar man fost faar Spiltovene i Gang, er de inte saa'n aa faa mengeleret tebavs igen. Nu ska jæ holde mig i Ro en hal Timmes Tid, saa er det ovre ...

Han satte sig stiltfærdigt til at drikke endnu et Glas Punch, men begyndte saa at ryste Ærmet. Puncheglasset var smuldret mellem Hænderne ...

— En maa mene, ded er bedst aa gaa en Tur, sagde han og rejste sig resolut.

Da hans Kæmpeskikkelse fortonede sig i Havgangene, sagde Skipper henvendt til Strandfogden:

— Hvor er det dog et styrstens Held, at store stærke Manner alletider er saa go'e a' sig. Han ka' nok bli'e hidsig, Peter Vingesus, men der er flere Aar mellem hver Gang ...

disse Himmelstrog ... og mærkværdigvis saa billigt, at Jens Røgter ligefrem var skamfuld ved at sælge det til den Pris.

— Lad os se Vidunderværket, sagde en af Sofolkene

Jens Røgter var ikke meget for at slippe Urkæden, men Sofolkene pressede paa:

— Er du bange, din Landkrabbe? Tror du, vi stjæler?

Saa gav Jens Røgter sig, og i Halvmørket cirkulerede Uret nu mellem Sofolkene. Imens dukkede Peter Vingesus op og gav sit Besyv med:

— Hvad skal du ha' for Dikkeværket? La' mig se det lidt nærmere.

— Fem Rigsdaler, det er, hvad a ska' ha', men det er det dobbelte værd!

Men hvor var nu Uret?

— Hvor blev Klokkeværket a', sagde Peter Vingesus ... kom saa her og lad mig kikke, jeg trænger til et.

— A tror nok, te du er klar over, hvor det er, sagde Jens Røgter. Han var vred, og hans Stemme havde faaet en haard, pibende og ildvarslydende Klang.

— Vil du være saa yderst fremkommelig og sige, hvad du miener med de Ord? spurgte Vingesus.

— A mener, hvad a sejer. Prøv engang og se i di' Lom' ... a vil ha' mi' Ur igen!

— Se, ded ka' jeg kuns tyde paa een Maade, sagde Peter Vingesus langsomt. Nemlig a' din lille Snotvejre tyvter mig . . .

— Saa, saa, saa, nu leder vi etter Uret, sagde Skipper, saa gaar det li'saa gelinde altsammen. Uret maa jo være her.

De ledte meget kraftigt alle sammen, kiggede paa hinanden og begyndte at tilbyde deres Æresord, — eller at lægge alt Tøjet.

— A vil ha' mi' Ur igen, peb Jens Røgter.

— Det ska' du osse nok faa, sagde Strandfogden alvorligt. Du forstaar nok, at der er ingen af mine Gæster, der stjæler . .

— Aa, a ved et, hvad a ska' seje . . . sagde Jens Røgter og stirrede paa Peter Vingesus.

Og saa skete det meget hurtigt. Peter Vingesus fik et af sine meget sjældne Anfald og sprang frem mod Jens Røgter. Men Strandfogden, der sad nærmest, var lige saa hurtigt oppe, og det lykkedes ham at faa revet den lille Jyde hen imod sig netop som Peter Vingesus svang sin Kæmpearm til en mægtig Lussing. Peter Vingesus ramte et gammelt Træ . . . og det sukkede, knagede og bragede, *vilde* saa nødigt, men *maatte* saa til det: Træet knækkede midt over og faldt til Jorden med et Brag. Men paa det Tidspunkt var Jens Røgter allerede langt henne ad Havgangen, og lidt efter forsvandt han bag Stuelængen.

— Skal vi saa føre os manerligt frem! raabte Skipper. Peter Vingesus! Sæt dig! Vi har kuns faaet hver to Glas Punch, og man skulde tro, I var svirendes. Vil I retirere jer!

Søfolkene, der havde belavet sig paa den store Oprydning,

satte sig. Ogsaa Peter Vingesus, endda uden at rive noget i Stykker.

— Ja, sagde Strandfogden, nu har vi noget at være taknemlige for, vi har reddet Livet *alle*, osse Jens Røgter. Men mit kønne Træ gik jo ned . . .

Strandfogden lo, — men kom saa i Tanke om noget og blev alvorlig: — Men hvem haler Uret i Land til Jens Røgter?

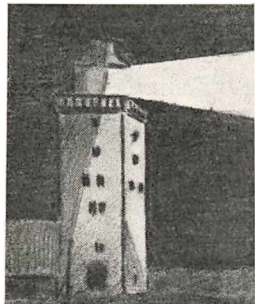
De fortsatte i Tavshed, en meget trykkende Tavshed, og Søfolkene langede kun langsomt og næsten uvilligt til Punchebollen. Feststemningen var borte . . .

— Det gør jeg selv! raabte saa pludselig Strandfogden.

— Hvad gør du? spurgte Skipper, mens Søfolkene saa forundrede til. — Jeg haler selv Uret paa det tørre, grinede Fogden . . . for her er det paa Bunden af Punchebollen!

Han holdt det op til Øret: — Og det *gaar* endnu, saa helt daarligt ka' det Ur nu inte være!

— Ska' vi saa inte se aa faa den reitige Stemning tebavs, sagde Peter Vingesus og halede sin rørlige Formue op af sin Lærredspose. Se, her er for Glasset, jeg knasede, og her for Bænken, jeg masede, og her for Træet jeg kvasede! Og hvis han saa vil gi' mig en Undskyldning, for ded han tyvtede mig, saa ska' jeg være Mand for aa købe hans Ur . . . hvis du vil kalde paa ham, Strandfoged . . ? og hvis han tør komme frem i Maanelyset, den lille Gede-hams!

Hos Vogteren mellem Øresund og Kattegat ✧

Af Leif Plenov

Journalist Leif Plenov skildrer et Besøg paa Nakkehoved Fyr, der i halvandet Hundrede Aar har kastet sine Blinklys ud over Vandene mellem Kattegat og Øresund.

OPPE paa Toppen af Sjællands næstnordligste Pynt ligger en gammel, karakteristisk Bygning, høj, firkantet og og hvid. Fire Kilometer fra Gilleleje, i 56 Gr. nordlig Bredde og 12 Gr. østlig Længde — nøjagtig paa det Sted, hvor Øresund og Kattegat Side om Side mødes med Sjællands Kyst, staar den og skuer Dag og Nat majestætisk ud over sine to Have. Paa Firkantens Top aner man ligesom en stor rund Hætte, hvis Sider er af Glas, og Hættens er omg'ordet af et lille Jerngelønder. Nakkehoved Fyr.

TRE BLINK — og saa et Mellemlum, hvor alt er mørkt. Atter tre Blink — og et nyt Mellemlum. Dette evige Lyssignal har gennem hundrede og halvtreds Aar været en sikker Vejledning for Søens Folk, naar de om Natten sejlede i et oprørt Kattegat eller et skumpisket Øresund, og Lyskeglen fra Fyret var deres eneste mulige Navigationsmiddel. Med høj Luft og i klart Vejr kan Lyset ses 60 Kilometer ud over Havet — i Søfolkernes Bøger er der dog kun opgivet 20—25 Sømil (ca. 40 km) — og Lysstyrken er en kvart Million HL, det betyder Hefner-Lys, og en kvart Million

Hefner-Lys svarer til Styrken af 250,000 tændte Stearinlys. Det er dog en Bagatel.

Lad os da kikke indenfor og afsløre, hvilken fantastisk Lyskilde, der er i Stand til, Nat efter Nat, og Aar efter Aar, at præstere denne eventyrlige Energi. Vi faar Lov til at kravle helt op til det allerøverste, til Kuplen, som hævet 54 Meter over Havets Overflade i alle Aarets mørke Timer sender sit frelsende Lysbundt ud over det mægtige Hav. Straks, man enterer den store Glaskuppel, overvældes man ved Synet af de 405 overdimensionerede Prismer, der er med til

Fyrassistent Trab spejder ud over Kattegat.

Fyrassistent Trab, lige i Linsens Brændpunkt!

at skabe den kraftige Lyskegle, der hver Nat ransager Himlen og Havet fra Toppen af Nakkehoved Fyr. Man bliver saa imponeret, at man næsten faar ondt i Øjnene. Disse Prismer er indrettet som Linser og er efter et meget indviklet System anbragt som tre opretstaaende Kæmpeplader langs Kanten af Kuplens roterende Gulv. Uden dem vilde Fyrets Lysgiver end ikke i det klareste Vejr ses i meget mere end ti Meters Afstand! De tre Prismeplader, der altsaa hver for sig bestaar af 135 Prismer eller Linser, er anbragt ved Siden af hinanden, saaledes at de tilsammen dækker de 180 Grader af Kuppelbundens Kant. Paa den anden Halvdel er der overhovedet ingen Linser, og da Kuppelbunden roterer med ustandselig, jævn Hastighed, naar Fyret er tændt, opstaar paa denne Maade de tre korte Blink efterfulgt af det længere Mellemlum, der er paa 10 Sekunder.

Selve Lysgiveren er faktisk ikke andet end et stort Primusapparat, hvis Flamme forstærkes en Smule ved Hjælp af en Gashætte. Hætten, der bestaar af sammenvævet Asbest og Silke, bliver glødende, naar Petroleumslammen brænder — nøjagtig det samme System som paa de Gas-Lygtepæle, man ser i Københavns Yderkvarterer.

Hele denne meget tunge Metalplade, Kuppelbunden, drejer rundt om sin egen Akse, trukket af en lille Elektromotor paa 0,1 Hestekræfter, i Størrelse omtrent som en Cigarkasse. Det lyder fantastisk, men naar man erfarer, at hele Redeligheden paa sindrigste Vis er anbragt i et Leje, der bestaar af komprimeret Luft og 400 Kilo Kviksølv, forstaar man, at Processen kan forløbe saa let og gnidningsløst.

Nakkehoved Fyr er gammelt. Det blev bygget i 1772 som aabent Kulfyr og var dengang kun lidet bevendt. Det bestod af to Taarne, anbragt et Par Hundrede Meter fra hinanden, men det blev slukket kort Tid efter Oprettelsen, fordi Søfolkene ikke vilde betale den forholdsvis dyre Fyrafgift. I Aaret 1800 tændtes det dog igen, efter at Fyrene var blevet indrettet til overdækkede Kulfyr, og Taarnene havde faaet paasat Lanterner. I 1833 indtraadte yderligere

en Forbedring, idet hvert Fyr fik et Spejlapparat, der viste hvidt, fast Fyr. Spejlapparaterne bestod af 18 Spejle i det vestlige, 8 i det østlige Fyr, og til hvert Spejl hørte en Lampe, der brændte med Rapsolie. Umiddelbart før sidste Sekelskifte, i 1898, nedlagdes den østligste af Bygningerne som Fyr — og blev kort efter indrettet som Beværtning. Det er den nuværende Fyrkro. Samtidig øgedes det vestlige Fyr til sin nuværende Højde, 21 Meter, og fik roterende Linseapparat med 6-Vægers Brænder. Denne blev endelig i 1906 ombyttet med en Petroleumsglødenetsbrænder — det System, der anvendes i Dag. Imidlertid kan man risikere, at dette »Primusapparat« brænder sammen, hvilket ogsaa jævnligt sker, og derfor er det nødvendigt at have konstant Vagt paa Fyret. Det varer gerne et Kvarterstid eller saa at udbedre Skaden, og i den Tid er Fyret naturligvis slukket. (Fænomenet kan altid forklares som en tæt, lokal Taagedannelse!)

★

FORUDEN den rent lysmæssige har Nakkehoved Fyr endnu en Funktion, som dog kun træder i Kraft med Ugers Mellemlum. Dette sker, naar Fyrskibet *Kattegat Syd* ikke er paa Station eller af en eller anden Grund ikke fungerer. Fyrskibet hed tidligere *Gilleleje Flak*, men er nu flyttet ud til den minestrøgne Tvangsrute, 8,5 Sømil fra Kysten, og har dermed faaet Navneforandring til *Kattegat Syd*. Dette Fyrskib er anbragt som Spidsen af en Trekant, hvis andre Vinkler dannes af Kullen og Sletterhage Fyr ved Æbeltoft. Naar *Kattegat Syd* ikke virker, overtager Nakkehoved dets Opgave, der bestaar i, med visse ganske bestemte Mellemlum, at sende traadløse Radiosignaler ud i Æteren, saaledes at alle radioudstyrede Fartøjer i *Kattegat* og *Øresund* ved Hjælp af denne Trekant kan pejle sig frem.

Til dette Formaal har man paa Nakkehoved Fyr en Radiosender, der er indrettet efter det mest forældede System, der endnu bruges, og som følgelig tager en Masse Plads op. Det spiller imidlertid ingen Rolle

—man har en hel Etage til Raadighed til Apparaterne. Naar Signalerne sendes ud i Æteren, er det pinligt nødvendigt, at det sker nøjagtig paa Sekundet hver Gang, og derfor findes et af Landets nøjagtigste Ure paa Nakkehoved. Det staar i Forbindelse med Radioen og kontrolleres to Gange om Dagen, uanset om Senderen er i Funktion eller ikke. Naar Signalerne skal udsendes saa ganske præcist, skyldes det, at de søfarende skal kunne høre Kullen, Sletterhage og Nakkehoved Radiofyrt umiddelbart efter hinanden for Pejlingens Skyld. — Signalerne maa under ingen Omstændigheder falde sammen.

Fra Maj 1940 til 1. Oktober 1943 var Nakkehoved Fyrt beslaglagt af de tyske Besættelsestropper. De huserede naturligvis her, som de gjorde det alle andre Steder, men i 1943 fandt de heldigvis ud af, at Gillebjerghoved — den nordligste Pynt paa Sjælland — var bedre egnet til deres Armeringsformaal. Der var ikke Plads til Kanoner paa Toppen af Fyret.

Helt uden Begivenheder forløb den tyske Beslaglæggelse dog ikke. En Værnemagtssoldat, der en Nat i 1942 gik Vagt paa Fyret, var led og ked af Livet og Krigen. Kammeraterne fandt ham den næste Morgen hængende ud over Gelænderet — han havde skudt sig en Kugle gennem Hovedet. Tyskerne bandt et Tov om Livet paa ham, firede ham ned og lod ham ligge paa Jorden et Par Dage. Saa blev han kørt bort paa en Hestevogn. De betragtede ham som en uværdig Repræsentant for det tredie Rige. . .

★

DET er Fyrassistent *Trab*, der har sat os ind i Fyrets mange Hemmeligheder. Hans Arbejde bestaar i at sende Vejrmeldinger til Meteorologisk

Institut, pudse de 405 Prismer hver Dag, kontrollere Urene m. m. — samt iøvrigt underholde nysgerrige Turister.

Fyrassistent *Trab* er en vejrbit og furet Mand, han minder mest af alt om en gammel Sømand, der lige har lagt op og nu gaar og lurar paa en ny Chance for at finde Vej til sit rette Element. Han har Sømandens uimponerede Støthed, men kommer man til at snakke »gamle Dage« med ham, kan man spore, at der foregaar noget i hans Marmoransigt. Og *Trab* har sejlet, — i samfulde tolv Aar, og Havene har baaret ham Jorden rundt mere end een Gang. Det var dengang, man havde Sejlskibe, da Masterne knækkede som Tændstikker under Brandstormene, og Roret blev splintret af de ubarmhjertige Søer, hvor man drev hjælpeløs rundt paa Havet i Ugevis og surret til Masten maatte tænke sig til Føden. *Trab* har været med til det hele. Netop under et saadant makabert Uvejr blev han engang af en Braadsø uden Naade baaret udenbords, og ligesom han i sit stille Sind havde sagt Farvel til det hele, kom en ligesaa lunefuld Sø og hev ham op paa Dækket igen. . .

Det er forlængst blevet bælgmørkt, da den gamle Fyrpasser tænder sin Pibe og kaster et langt Blik ud over det stille, sorte Vand, og vi forlader hans uundværlige Residens paa Skellet mellem Landjorden og Havet.

Ved Foden af Taarnet bliver vi en Tid staaende og lader os indfange af dette sjældne, natlige Milieu. De tre groteske Lyskegler, der fejer henover Nathimlen og faar de hvide Bindingsværkshuse i Nabolaget til at minde om grinende Dødningsansigter, der i ustandselige, korte Nuer, tre ad Gangen, forvandler Nat til Dag paa Landjorden for derefter at lade sig opsluge i det mægtige Hav, maler Milieuet saa man stille gyser.

T I D S F O R D R I V T I L J U L E D A G E N E

Jul i Nordsjælland

har som sædvanlig en lille Konkurrence for Børn og voksne — og Præmierne er smukke og gode Bøger. Naar Opgaverne er løst, sendes de til „Jul i Nordsjælland“, Jernbanegade 12, Frederiksværk, sammen med Kuponerne, der klippes af Hjørnerne. Løsningerne maa være Redaktionen i Hænde senest 8. Januar 1949. Hvis man er fyldt 15 Aar inden 8. Januar, kan man kun deltage i Voksenopgaverne. Der kan godt i samme Konvolut være Løsninger for baade Voksen- og Børneopgaverne.

1. og 2. Præmien for voksne er to af Efteraarets nye Bøger, der har faaet en smuk Kritik i Pressen. Børnenes Præmier bestaar af en Række gode og anerkendte Børnebøger.

Voksenopgave Nr. 1

Kender De Nordsjællands Skove? Her er en Vinterskovtur. Sæt de rigtige Bogstaver ind i Stedet for Krydsene. Saa faar De Navnene paa 13 nordsjællandske Skove, der alle ender paa „Hegn“.
Hvad hedder de 13 Skove?

```

      V + + + +
    + I + + + + +
  + + N + + + +
+ + + + T + +
+ + + E + +
  + + R + + + +
+ + + S + + + +
+ + + K + + + +
+ + + + + O + +
+ + + + + V
  + + + + T + + + +
+ + + + + U +
+ + + + + R +

```

Voksenopgave Nr. 2

8—7—4—13—5—14
Landsby ved Arresø

13—2—7—7—9
Landsby i Tikøb Sogn

4—10—7—2—5
Landsby ved Gribskov

11—3—5—14
Landsby i Græsted Sogn

7—11—11—13—4—12—14—1—4
Kendt nordsjællandsk Badested

3—6—7—8—14—15—7—6
Træ, som Tinghusplantagen i Gribskov har flere
Pragteksemplarer af

1—2—3—4—5—6—7—8—9—
10—11—12—13—14—15
Skulde gerne gaa godt i Aar

Hvad er det, der gerne skulde gaa godt i Aar?

Børneopgave Nr. 1

Tænk paa en af vore mest kendte Julesalmer. (I rigtige Løsning) de Bogstaver ud, som har Numrene
 andet Vers er der Tale om to Fugle). Skriv Navnet 1-16-20-1-6-20-1-14-20. (Saa faar I det, som Juleklok-
 paa den Digter, der har skrevet Salmen. (Hans fulde kerne siger).
 Navn). Giv Bogstaverne i Navnet Numre (1-2-3 osv.).
 Pluk saa (for at I kan være sikre paa, at I har den *Hvad er Salmedigterens fulde Navn?*)

Børneopgave Nr. 2

☆
 +
 +
 + T +
 + R + G +
 + R + G +
 + + R + +
 + R + + + N +
 + + A + + + R
 + K + + + E +
 + + T + +
 + E +
 + A + E +

Hvert Kryds i dette Juletræ skal erstattes med et Bogstav. Sættes de rigtige Bogstaver ind, faar man i 1. Række: Bogstav, 2. Række: Bogstav, 3. Række: Smal Vej, 4. Række: En af Odins Sønner, Sangens og Digtekunstens Gud, 5. Række: Sagnagtigt Dyr, Lindorm, 6. Række: Paa Husets Tag, 7. Række: Farvand ved Nordsjælland, 8. Række: Bærfrugt, 9. Række: Det skulde Storsten være („I Skoven skulde være Gilde“), 10. Række: Høstredskab, 11. Række: Stak Tornerose sig paa, 12. Række: Krydderi.
 Bogstaverne i Træets Stamme vil, læst oppe fra og nedad, danne et Ord, som I kender godt. *Hvad er det for et Ord?*

DER TRÆKKES LOD
 MELLEM DE RIGTIGE
 LØSNINGER

✱

HOTEL „Leidersdorff“

HILLERØD — TELEFON: 37 . 38 . 679

AKTIESELSKABET

H. A. Andersens Trælastforretning

FREDERIKSVÆRK

TELEFON 471

PRIVAT 371

Den
RIGTIGE
Ur- og Guldsmedeforretning:

S. P. Løkke & Søn

URMAGER OG GULDSMED
FREDERIKSVÆRK
TLF. 286

SPAREKASSEN FOR FREDERIKSVÆRK OG OMEGN

Frederiksværk Tlf. 340 . Hundested Tlf. 34 . Liseleje Tlf. 251
Indlaan ca. 18 Millioner Kroner . Reserver ca. 1.000.000 Kr.

INDLAAN — UDLAAN
Boksanlæg . Sparebøsser . Døgnboks

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES!

Tryksager...

FREDERIKSVÆRK BOGTRYKKERI

...Annoncer

FREDERIKSVÆRK
OG OMEGNS UGEBLAD

GODTHAABSVEJ 4 . FREDERIKSVÆRK . TELEFON 285

„Christa André“

Havnevej 5 . Frederiksværk . Telefon 371

De danske Skønhedspræparater

Alle Arter indenfor Skønhedsplejen

ERIK DREISIG . FREDERIKSVÆRK
TELEFON 443

Skræderi og Herrekonfektion

Arne Henriksen
TØMRERMESTER

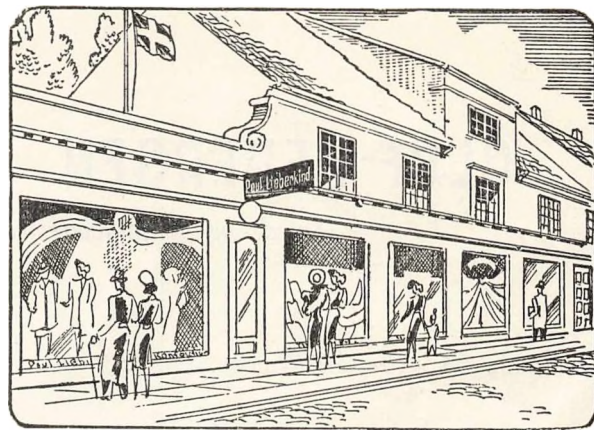
Karsemose . Telefon Frederiksværk 97

**Frederiksværk Dampvaskeri
og kemiske Tøjrenseri**

G. LARSEN

TELEFON 18

I Aar kan vi tilbyde
et virkeligt smukt Ud-
valg i Gaveartikler og
indbyder Dem til at
aflægge Forretningen
et Besøg

POUL LIEBERKIND
Frederiksværk . Tlf. *17

**KNUD V. ERNERS
BAGERI OG CONDITORI**

Nørregade 23 . Frederiksværk . Tlf. 62

Bent E. Voltelen

Sagfører, cand. jur.

Frederiksværk — Telefon 135

Ølsted: Tirsdag 16¹/₄ — 18
Tlf. Ølsted 62

Vagn Nielsen

STATSAUT. SKIBSMÆGLER
FREDERIKSVÆRK

Telegram-Adresse „Neslein“ . Telefon 185

Julegaver - Nytaarsskæmt,
NOGET HAR MAN ALTID GLEMT

Se indenfor hos os

Vi har stort Udvalg i Bordkort, Pynt
og Sange til festlige Lejligheder
Alt i Papirvarer og Legetøj

H. C. HANSENS EFTF.

Frits Hansen . Tlf. Fr.værk 314

OLUF PEDERSEN

Smede- og Maskinværksted

Nørregade 58 . Frederiksværk . Tlf. 422

SNEDKERMESTRENE **H. & P. Poulsen**
Nørregade 41 . Frederiksværk
Tlf. 232

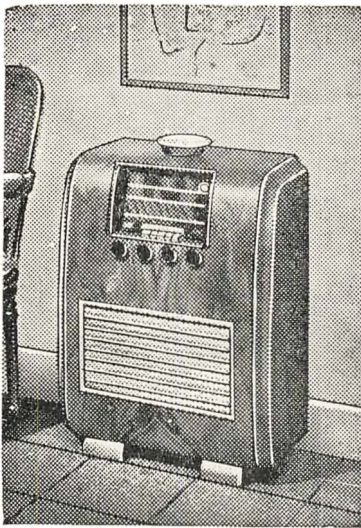
Se vort store Udvalg i nyttige Julegaver
Fornemt Bohave, Kvalitetsmøbler, Gulvtæpper
Møbler udføres i alle Stilarter og Træsarter

Lund & Rasmussen A/S

HELSINGØR

FREDERIKSVÆRK

Kolonial en gros

L. L.
B. og O.
TO-R
R. T. C.
Philips
Audiola
Herofon
Sonofon
Superfon
Telavox
Telefunken
Unica

CYKLER - RADIO

Symaskiner
Grammofoner
Motorcykle-
Tilbehør
og Reservedele

Alle førende Mærker

★

Hans Blom

Helsingø Tlf. 71

SPARE- OG LAANEKASSEN FOR KRONBORG VESTRE BIRK

Helsingøegnens Sparekasse
Oprettet 1862

Helsingø - Gilleleje - Tisvilde

Alle Sparekasseforretninger udføres
Boxer udlejes

Schmidts KONDITORI

HELSINGE

Vi kan levere Dem

de lækreste
Fødselsdagskringler
Søsterkager
Wienerbrød
Kager
Smaakager
og alle mulige
andre Slags Brød

PRØV engang vor Is
eller andre Desserter

Aug. Schmidt
Telefon Helsinge 49

★ *Køb*

NYTTIGE JULEGAVER

I

Magasin Madsen

SLOTSGADE 23 . HILLERØD . TELEF. 963

Carl Thomsen

CYKLEFORRETNING OG MEKANISK VÆRKSTED

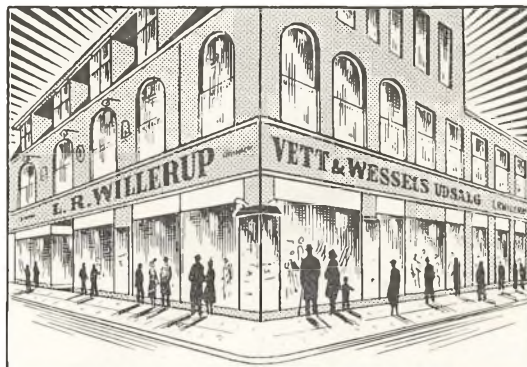
Kannikegade 9
Telefon 388 - Hillerød

Afhæg min Forretning et Besøg —
altid stort Udvalg

Marius Jeppesen

Møbelmagasin

TELEFON HELSINGE 166

Chr. Larsen, *S*krædermester

MODERNE SKRÆDERI

Telefon
Helsinge
91

Hvad er Julen værd uden en Radio?

I de kolde Vintermaaneder er en Radio uundværlig. Ring eller skriv til os, og vi demonstrerer en hvilken som helst Radiotype vederlagsfrit for Dem

Fagmanden, som altid yder Tryghed og Garanti

HILLERØD RADIO

Slotsgade 20 . Telefon 225

NB. Et Eftersyn af Deres Radio vil forbedre dens Kvalitet.

Borella-Hansen & Co.

Snedker- og Billedskærerfirma . Hillerød . Telefon 598

Udfører Møbler i alle Stilarter i mønstergyldig
Udførelse! Forlang Tilbud — aftal Træffetid.

Det største
og bedste Udvalg,
naar det gælder Gaver —
ogsaa i færdige Ting,
er fra

Broderimagasinet

ANNA JØRGENSEN

Missionshotellets Mellebygning

Tlf. Hillerød 874

Nyttige.

JULEGAVER

I vore Lokaler paa 1ste Sal
kan De finde mange Ting,
der egner sig til Julegaver

O. PETERSEN & Co. (Ejnar Nielsen)

TELEFON 122 — HILLERØD

C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI

OSWALD TERKELSEN

Slotsgade 3
Hillerød
Tlf. 175

Vi haaber

i det nye Aar atter at kunne levere vore
smaa pragtfulde Pianoer —

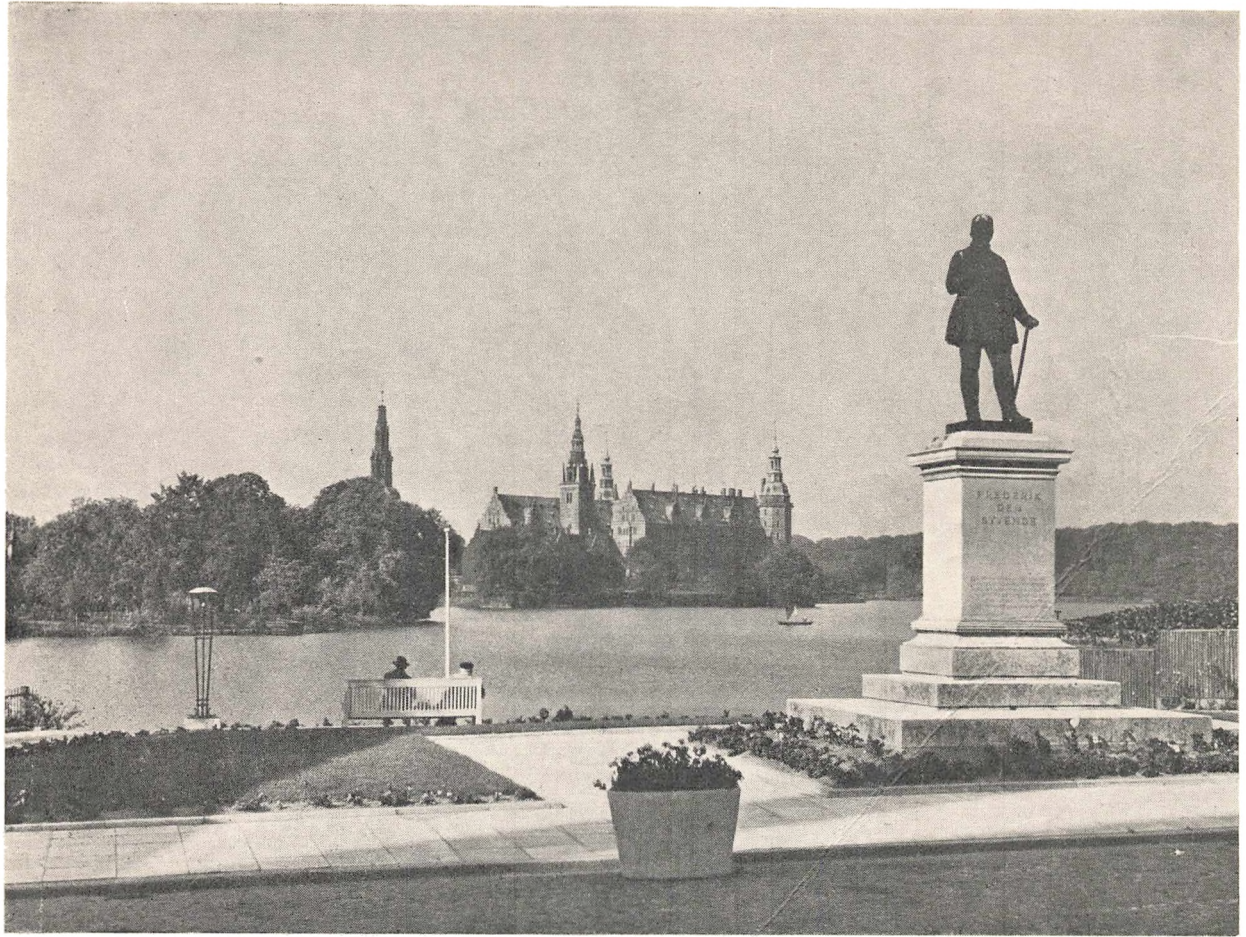
Telf. 503

A. KNUDSEN

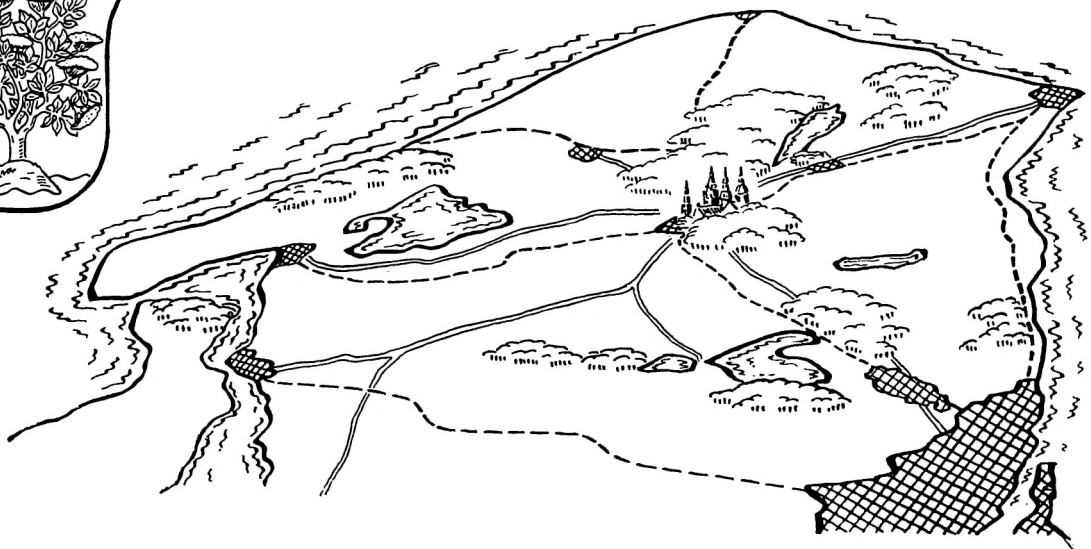
MUSIKHUSET

MØLLESTRÆDE

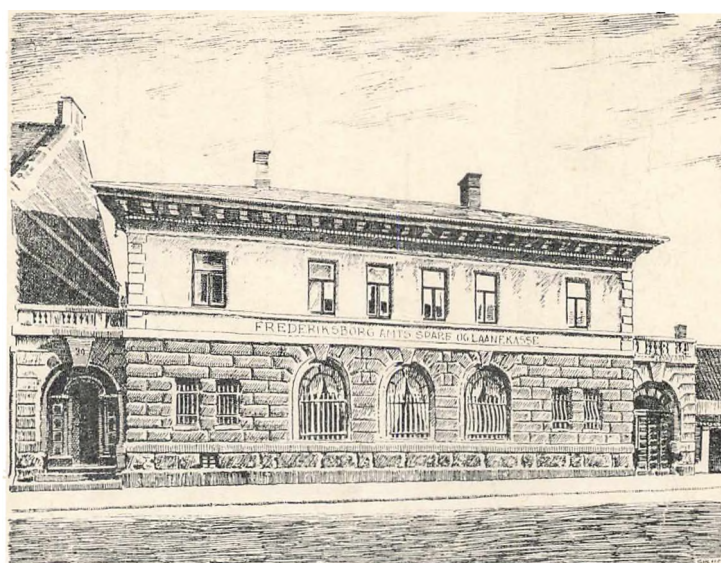
Hillerød

HILLERØD

BM

Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse *Stiftet 1842*

Indlaanskapital ca. 95 Millioner — Reserver ca. 8,3 Millioner

Hovedkontoret

i Hillerød

er aabent daglig 9—15

Lørdag Kl. 9—12³⁰

Telefon 78
(? Ledninger)

Indskud modtages
til Forrentning

Laan ydes

Boksrøm udlejes

Filialernes Aabningstider:

Birkerød

Daglig 10—15
Lørdag 10—13. Tlf. 478

Farum

Daglig 9³⁰—11. Tlf. 248

Fredensborg

Daglig 10³⁰—14³⁰
Lørdag 10³⁰—12³⁰. Tlf. 232

Frederikssund

Daglig 10—15
Lørdag 10—13. Tlf. 35

Frederiksværk

Daglig 11—13. Tlf. 336

Ganløse

Daglig 10³⁰—12. Tlf. 35

Gilleleje

Daglig 10—13
Lørdag 10—12. Tlf. 170

Græsted

Daglig 14—16
Lørdag 10³⁰—12. Tlf. 70

Helsingø

Daglig 11—14
Lørdag 11—12. Tlf. 244

Hornbæk

Daglig 10—12. Tlf. 15

Hørsholm

Daglig 12—13³⁰. Tlf. 507

Jægerspris

Daglig 13—15
Lørdag 10—12. Tlf. 57

Lillerød

Daglig 12—15
Lørdag 11—14
Tlf. Allerød 38

Skibby

Daglig 11—13. Tlf. 158

Slangerup

Daglig 14³⁰—16
Lørdag 10³⁰—12. Tlf. 26

Vexø

Daglig 13³⁰—15
Lørdag 13—14
Tlf. Søsum 117